

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät jakelussa mainituilta tahoilta lausunnot liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Myös muut kuin jakelussa mainitut tahot voivat antaa asiassa lausuntonsa.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus ja perustetaan maakunnat. Uudistuksessa on hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on turvata pelastustoimen palvelujen saatavuus, kattavuus ja laatu myös tulevaisuudessa. Uudistuksen tavoitteena on kehittää ja tukea pelastustoimen valtakunnallista tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta. Uudistuksella vastataan pelastustoimen haasteisiin vahvistamalla toimialan valtakunnallisia voimavaroja, kehittämällä toimialan johtamista ja ohjausta sekä tiivistämällä alan toimijoiden yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa myös, että maakuntien pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa. Näin varmistetaan jatkossakin pelastustoiminnan ja ensihoidon palvelutuotannon toiminnallinen ja kustannustehokkuus.

Pyydämme arvioimaan lausunnoissanne näiden tavoitteiden toteutumista ehdotetuilla säännöksillä.

Tavoitteet

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotettaisiin säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettäisiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Luonnoksen sisältämä sote-maakuntien laskennallinen rahoitusmalli perustuu pääosin tarveperusteiseen ja olosuhdetekijät huomioivaan rahoitukseen. Muun ohella lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota ja lausumaan siitä, kuinka rahoitusratkaisun eri määräytymistekijät vastaavat sote-maakunnille niiden lakisääteisten tehtävien rahoitustarvetta. Sote-maakuntien laskennallista rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen lausuntopalautteen perusteella.

Lisäksi pyydämme maakuntajaon osalta lausumaan kahdesta vaihtoehdosta, joissa Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava sijoittuisivat vaihtoehtoisesti joko Pohjois-Savon maakuntaan taikka nykyisen maakuntajaon mukaisesti Etelä-Savon maakuntaan. Näiden vaihtoehtojen vaikutuksia on esitelty hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnin taustamuistiossa, liitteessä 3. Lausuntokyselyssä on aluejaosta kohdennetut kysymykset sekä mahdollisuus perustella vastausta vapaamuotoisesti. Myös aluejako ratkaistaan lausuntokierroksen jälkeen.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausuntopyyntöön vastataan sähköisessä lausuntopalvelussa. Lausuntoa varten esitetään kohdennettuja kysymyksiä, joita on mahdollisuus perustella. Lisäksi vastaajalla on mahdollisuus antaa vapaamuotoisia kommentteja ja esittää yksilöityjä säädösmuutosehdotuksia. Lausuntopyyntö on laaja ja jaettu aihekokonaisuuksittain eri osioihin.

Kyselyyn voi vastata suomeksi tai ruotsiksi.

Vaihtoehtoisesti vastaaja voi jättää avoimen lausunnon. Annetut lausunnot otetaan huomioon hallituksen esityksen viimeistelemissä. Annetut lausunnot ovat julkisia.

Kirjallisen lausunnon voi myös lähettää sähköisesti osoitteeseen kirjaamo@stm.fi. Saatteessa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/8871/2019.

Postitse lausunnon voi toimittaa osoitteeseen:

Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33

00023 VALTIONEUVOSTO

Aikataulu

Lausunnot pyydetään toimittamaan 25.9.2020 klo 16.00 mennessä. Annetut lausunnot ovat julkisia. Lausuntoyhteenvedossa otetaan huomioon vain määräaikaan saapuneet lausunnot.

Valmistelijat

Lisätietoja lausuntopyynnöstä antavat:

Pääsihteeri Päivi Salo STM, p. 0295 163 113, paivi.salo@stm.fi

Hallitusneuvos Auli Valli-Lintu STM, p. 0295 163 463, auli.valli-lintu@stm.fi

Lakikohtaiset yhteyshenkilöt

Sote-maakuntalaki

Sote-maakuntalaki, tehtävät, toimielimet ja päätöksenteko:

Neuvotteleva virkamies Erkki Papunen VM, p. 0295 530 167, erkki.papunen@vm.fi;

Sote-maakuntalaki, omaisuusjärjestelyt ja taloussääntely:

Neuvotteleva virkamies Ville Koponen VM, p. 0295 530 504, ville.koponen@vm.fi

Neuvotteleva virkamies Pasi Leppänen VM, p. 0295 530 564, pasi.leppanen@vm.fi

Hallitusneuvos Mervi Kuittinen VM, p. 0295 530 445, mervi.kuittinen@vm.fi

Sote-järjestämislaki

Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen STM, p. 0295 163 092, pirjo.kainulainen@stm.fi

Sote-järjestämislaki, ohjaus ja sote-maakuntien yhteistyöalueet:

Lääkintöneuvos Taina Mäntyranta STM, p. 0295 163 692, taina.mantyranta@stm.fi

Lakimies Suvi Velic STM, p. 0295 163 477, suvi.velic@stm.fi

Laki pelastustoimen järjestämisestä

Pelastusylijohtaja Kimmo Kohvakka SM, p. 0295 488 400, kimmo.kohvakka@intermin.fi
(15.6.-28.6.2020 ja 27.7.-25.9.2020)

Pelastusneuvos Janne Koivukoski SM, p. 0295 488 420, janne.koivukoski@intermin.fi
(15.6.-26.7.2020)

Lainsäädäntöjohtaja Mika Kättö SM, p. 0295 488 413, mika.katto@intermin.fi (3.8.-
25.9.2020)

Hallitusneuvos Ilpo Helismaa SM, p. 0295 488 422, ilpo.helismaa@intermin.fi (15.6.-12.7. ja
17.8.-25.9.2020)

Voimaanpanolaki:

Hallitusneuvos Auli Valli-Lintu STM, p. 0295 163 463, auli.valli-lintu@stm.fi,

Aluejako

Finanssineuvos Teemu Eriksson VM p. 0295 530 177, teemu.eriksson@vm.fi (14.7. alkaen)

Neuvotteleva virkamies Erkki Papunen VM, p. 0295 530 167, erkki.papunen@vm.fi

Omaisuusjärjestelyt:

Neuvotteleva virkamies Ville Koponen VM, p. 0295 530 504, ville.koponen@vm.fi;

Neuvotteleva virkamies Pasi Leppänen VM, p. 0295 530 564, pasi.leppanen@vm.fi;

Hallitusneuvos Mervi Kuittinen VM, p. 0295 530 445, mervi.kuittinen@vm.fi

Rahoitus

Kuntien ja maakuntien rahoitus

Finanssineuvos Markku Nissinen VM, p. 0295 530 314, markku.nissinen@vm.fi

Maakuntien rahoituslaki ja kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

Neuvotteleva virkamies Matti Sillanmäki VM, p. 0295 530 444, matti.sillanmaki@vm.fi (15.–26.6. ja 27.7. alkaen)

Maakuntien rahoituslaki, laskelmat:

Erityisasiantuntija Jenni Jaakkola VM, p. 0295 530 493, jenni.jaakkola@vm.fi

Neuvotteleva virkamies Miikka Vähänen VM, p. 0295 530 465. miikka.vahanen@vm.fi

Neuvotteleva virkamies Antti Väisänen STM, p. 0295 163 044 antti.vaisanen@stm.fi

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö, laskelmat:

Neuvotteleva virkamies Ville Salonen VM, p. 0295 530 388, ville.salonen@vm.fi

Verolainsäädäntö

Hallitusneuvos Panu Pykönen VM, p. 0295 530 225, panu.pykonen@vm.fi

Neuvotteleva virkamies Timo Annala VM, p. 0295 530 318, timo.annala@vm.fi

Arvonlisäverotus:

Neuvotteleva virkamies Marja Niiranen VM, p. 0295 530 238, marja.niiranen@vm.fi

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö:

Lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki VM, p. 0295 530 414, marja.isomaki@vm.fi (15.6.–10.7. ja 17.8. alkaen)

Neuvotteleva virkamies Anu Hernesmaa, VM, p. 0295 530 027, anu.hernesmaa@vm.fi (ajalla 13.7.-14.8.2020)

Uusimaa erillislaki:

Hallitusneuvos Auli Valli-Lintu STM, p. 0295 163 463, auli.valli-lintu@stm.fi,

Lausuntopyyntöön teknisiin ominaisuuksiin liittyvät kysymykset:

Suunnittelija Jan Ihatsu STM, p. 0295 163 583, jan.ihatsu@stm.fi

Linkit

<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM055:00/2019> - Hallituksen esitys ja taustamateriaalit valtioneuvoston hankeikkunassa.

Regeringspropositionen och bakgrundsmaterial i statsrådets projektplattform.

<https://soteuudistus.fi/lakiluonnos-15.6.2020> - Materiaalit soteuudistus.fi -sivustolla.

Materialet i soteuudistus.fi -webbplatsen.

Liitteet:

0. Esityksen pääasiallinen sisältö.pdf

1. Asian tausta ja valmistelu.pdf

2. Nykytila ja sen arviointi.pdf

3. Tavoitteet.pdf

4.1 Keskeiset ehdotukset.pdf

4.2 Pääasialliset vaikutukset.pdf

5. Muut toteuttamisvaihtoehdot.pdf

Lakiehdotukset.pdf

7. Säännöskohtaiset perustelut.pdf

12. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.pdf

Liite_Asetusluonnokset.pdf

Liite 1. Taustamuistio omaisuusjärjestelyjen vaihtoehdot 9.6.2020.pdf

[Liite 2_Digitalisaatio ja tiedonhallinta sote-uudistuksessa.pdf](#)

[Liite 3_Taustamuistio Itä_Savon shp_n jäsenkuntien maakuntajaosta 9.6.2020.pdf](#)

[Liite 4. Kuntien rahoitus_JULKAISUAINEISTO_2020_NETTI_5-6-2020.xlsx](#)

[Liite 5. Sote-maakuntien rahoitus_JULKAISUAINEISTO_2020_NETTI_FI_9-6-2020.xlsx](#)

[0. SV Propositionens huvudsakliga innehåll.pdf](#)

[1. SV Bakgrund och beredning.pdf](#)

[2. SV Nuläge och bedömning av nuläget.pdf](#)

[3. SV Målsättning.pdf](#)

[4.1 SV De viktigaste förslagen.pdf](#)

[4.2 SV De huvudsakliga konsekvenserna.pdf](#)

[5. SV Alternativa handlingsvägar.pdf](#)

[SV Lagförslag.pdf](#)

[7. SV Specialmotivering.pdf](#)

[12. SV Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.pdf](#)

[SV Bilaga_Förordningsutkast.pdf](#)

[Bilaga 1. Bakgrundsprovmemoria om ordnandet av egendomsförhållandena_SV 9.6.2020.pdf](#)

[Bilaga 2_Digitalisering och informationshantering inom social och hälsovårdsreformen.pdf](#)

[Bilaga 3_Bakgrundspromemoria_Östra Savolax sjukvårdsdistrikt.pdf](#)

[Bilaga 4. Kommunernas finansiering. Kuntien rahoitus_JULKAISUAINEISTO_2020_NETTI_SVENSKA_5-6-2020.xlsx](#)

[Bilaga 5. Vårdlandskaps finansiering. Sote-maakuntien rahoitus_JULKAISUAINEISTO_2020_NETTI_SE_9-6-2020.xlsx](#)

[E'TĶĶŌŌZZ VUEI'VV-VUE'ĶĶŠŌS SIISKŌS_Koltansaame.pdf](#)

[EVTTOHUSA VÁLDOSISDOALLU_Pohjoissaame.pdf](#)

[IÁVTUTTÁS VÁLDUÁŠÁLÂŠ SISKÁLDÂS_Inarinsaame.pdf](#)

[HE koottu.pdf](#) - Huom. koko esitys, 1203 sivua.

[RP samlad SV.pdf](#) - Obs. Hela propositionen, 1170 sidor.

Jakelu:

Aalto-yliopisto
Akaan kaupunki

Akava
Alajärven kaupunki
Alavieskan kunta
Alavuden kaupunki
Ammattiliitto Pro
Asikkalan kunta
Askolan kunta
Auran kunta
Business Finland
Centria ammattikorkeakoulu
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Digi- ja väestötietovirasto
Duodecim
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Elinkeinoelämän keskusliitto
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etla
Eläinoikeuspuolue r.p.,
Eläkeläisliittojen etujärjestö Eetu ry
Eläketurvakeskus
Enonkosken kunta
Enontekiön kunta
Espoon hiippakunta
Espoon kaupunki - Esbo stad
Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Karjalan pelastuslaitos
Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Pohjanmaan liitto
Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
Etelä-Pohjanmaan te-toimisto
Etelä-Savon ELY-keskus
Etelä-Savon maakuntaliitto
Etelä-Savon pelastuslaitos
Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtynä
Etelä-Savon te-toimisto
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Eurajoen kunta
Euran kunta
Evijärven kunta
Feministinen puolue r.p.
Finanssiala ry
Finnström
Forssan kaupunki
Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Haapajärven kaupunki
Haapaveden kaupunki
Hailuodon kunta
Halsuan kunta
Haminan kaupunki

Hangon kaupunki - Hangö stad
Hankasalmen kunta
Harjavallan kaupunki
Hartolan kunta
Hattulan kunta
Hausjärven kunta
Heinolan kaupunki
Heinäveden kunta
Helsingin hiippakunta
Helsingin ja uudenmaan sairaanhoitopiiri
Helsingin kaupunki - Helsingfors stad
Helsingin pelastuslaitos
Helsingin yliopisto
Hirvensalmen kunta
Hollolan kunta
Honkajoen kunta
Huittisten kaupunki
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Humppilan kunta
Huoltovarmuuskeskus
Hyrnsalmen kunta
Hyvinkään kaupunki
Hyvinvointiala HALI ry
Hämeen ammattikorkeakoulu
Hämeen ELY-keskus
Hämeen liitto
Hämeen te-toimisto
Hämeenkyrön kunta
Hämeenlinnan kaupunki
Hätäkeskuslaitos
lin kunta
Iisalmen kaupunki
Iitin kunta
Ikaalisten kaupunki
Ilmajoen kunta
Ilomantsin kunta
Imatran kaupunki
Inarin kunta
Ingå kommun - Inkoon kunta
Isojoen kunta
Isokyrön kunta
Itä-Savon sairaanhoitopiiri
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Iso
Itä-Suomen yliopisto
Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
Jakobstad - Pietarsaaren kaupunki
Janakkalan kunta
JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Joensuun kaupunki
Jokilaaksojen pelastuslaitos

Jokioisten kunta
Joroisten kunta
Joutsan kunta
Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty
Julkisalujen koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL
Juukan kunta
Juupajoen kunta
Juvan kunta
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Jyväskylän kaupunki
Jyväskylän yliopisto
Jämijärven kunta
Jämsän kaupunki
Järvenpään kaupunki
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy
Kaakkois-Suomen te-toimisto
Kaarinan kaupunki
Kaavin kunta
Kainuun ELY-keskus
Kainuun liitto
Kainuun pelastuslaitos
Kainuun sairaanhoitopiiri
Kainuun te-toimisto
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Kajaanin kaupunki
Kajaanin yliopistokeskus
Kalajoen kaupunki
Kallio peruspalvelukuntayhtymä
Kangasalan kunta
Kangasniemen kunta
Kankaanpään kaupunki
Kannonkosken kunta
Kannuksen kaupunki
Kansalaispuolue r.p.,
Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE
Kansallinen Kokoomus
Kansaneläkelaitos
Kanta-Hämeen pelastuslaitos
Kanta-hämeen sairaanhoitopiiri
Karelia-ammattikorkeakoulu
Karijoen kunta
Karkkilan kaupunki
Karstulan kunta
Karvian kunta
Kaskisten kaupunki - Kaskis stad
Kauhajoen kaupunki
Kauhavan kaupunki
Kauniaisten kaupunki - Grankulla stad

Kaustisen kunta
Keiteleen kunta
Kemijärven kaupunki
Kemin kaupunki
Keminmaan kunta
Kempelen kunta
Keravan kaupunki
Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-pohjanmaan sairaanhoitopiiri
Keski-Satakunnan terveydenhuollon ky
Keski-Suomen ELY-keskus
Keski-Suomen liitto
Keski-Suomen pelastuslaitos
Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
Keski-Suomen shp/Keski-Suomen seututerveyskeskus
Keski-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskus Koske ry
Keski-Suomen te-toimisto
Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
Keskuskauppakamari
Keuruun kaupunki
KEVA
Kihniön kunta
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kimitoö kommun - Kemiönsaaren kunta
Kinnulan kunta
Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto KILA
Kirkkohallitus
Kirkkonummen kunta - Kyrkslätt kommun
Kiteen kaupunki
Kittilän kunta
Kiuruveden kaupunki
Kivijärven kunta
Kokemäen kaupunki
Kokkolan kaupunki - Karleby stad
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Kolarin kunta
Konneveden kunta
Kontiolahden kunta
Korkein hallinto-oikeus
Korsholm kommun - Mustasaaren kunta
Korsnäs kommun
Kotkan kaupunki
Kouvolan kaupunki
Kristinestad - Kristiinankaupunki
Kronoby kommun - Kruunupyyn kunta
Kuhmoisten kunta
Kuhmon kaupunki
Kuluttajaliitto
Kunnallinen työmarkkinalaitos/KT työnantajat
Kuntayhtymä kaksineuvoinen

Kuntien takauskeskus
Kuopion hiippakunta
Kuopion kaupunki
Kuortaneen kunta
Kurikan kaupunki
Kustavin kunta
Kuusamon kaupunki
Kuusiokuntien terveyskuntayhtymä
Kymenlaakson liitto
Kymenlaakson pelastuslaitos
Kymenlaakson sairaanhoitopiiri
Kyyjärven kunta
Kärkölän kunta
Kärsämäen kunta
Lab-ammattikorkeakoulu
Lahden kaupunki
Lahden yliopistokampus
Laihian kunta
Laitilan kaupunki
Lapin aluehallintovirasto
Lapin ammattikorkeakoulu
Lapin ELY-keskus
Lapin liitto
Lapin pelastuslaitos
Lapin sairaanhoitopiiri
Lapin te-toimisto
Lapin yliopisto
Lapinjärven kunta - Lappträsk kommun
Lapinlahden kunta
Lappajärven kunta
Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
Lapsiasiavaltuutettu
Lapuan hiippakunta
Lapuan kaupunki
Larsmo kommun - Luodon kunta
Laukaan kunta
Laurea-ammattikorkeakoulu
Lemin kunta
Lempäälän kunta
Leppävirran kunta
Lestijärven kunta
Liberaalipuolue – Vapaus valita r.p.
Liedon kunta
Lieksan kaupunki
Liike Nyt r.p.
Liikenne- ja viestintäministeriö
Limingan kunta
Liperin kunta
Lohjan kaupunki - Lojo stad
Loimaan kaupunki
Lopen kunta

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Loviisan kaupunki - Lovisa stad
Luhangan kunta
Lumijoen kunta
Luumäen kunta
Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitalo Oy
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
Lääkäripalveluyritykset LPY
Maa- ja metsätalousministeriö
Malax kommun - Maalahden kunta
Marttilan kunta
Maskun kunta
Merijärven kunta
Merikarvian kunta
Metropolia ammattikorkeakoulu
Miehikkälän kunta
Mikkelin hiippakunta
Mikkelin kaupunki
Mikkelin yliopistokeskus
Muhoksen kunta
Multian kunta
Muonion kunta
Muuramen kunta
Mynämäen kunta
Myrskylän kunta - Mörskom kommun
Mäntsälän kunta
Mänttä-Vilppulan kaupunki
Mäntyharjun kunta
Naantalin kaupunki
Nakkilan kunta
Nivalan kaupunki
Nokian kaupunki
Nousiaisten kunta
Nuohousalan keskusliitto ry
Nurmeksen kaupunki
Nurmijärven kunta
Nykarleby stad - Uusikaarlepyyn kaupunki
Närpes stad - Närpiön kaupunki
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Orimattilan kaupunki
Oripään kunta
Oriveden kaupunki
Ortodoksinen kirkko
Oulaisten kaupunki
Oulu-Koillismaan pelastuslaitos
Oulun ammattikorkeakoulu

Oulun hiippakunta
Oulun yliopisto
Oulunkaaren ky
Outokummun kaupunki
Padajoen kunta
Paimion kaupunki
Paimion-Sauvon kansanterveyskuntayhtymä
Palkansaajien tutkimuslaitos
Paltamon kunta
Pargas stad - Paraisten kaupunki
Parikkalan kunta
Parkanon kaupunki
Pedersöre kommun - Pedersören kunta
Pelastusopisto
Pelkosenniemen kunta
Pellon kunta
Perhon kunta
Pertunmaan kunta
Peruspalvelukuntayhtymä Selänne
Perussuomalaiset
Perusturvakuntayhtymä Akseli
Perusturvakuntayhtymä Karviainen
Petäjäveden kunta
Pieksämäen kaupunki
Pielaveden kunta
Pihtiputaan kunta
Piraattipuolue r.p.
Pirkanmaan ELY-keskus
Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan pelastuslaitos
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
Pirkanmaan te-toimisto
Pirkkalan kunta
Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjanmaan liitto
Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus Sonet Botnia
Pohjanmaan pelastuslaitos
Pohjanmaan te-toimisto
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiri
Pohjois-Karjalan te-toimisto
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
Pohjois-Pohjanmaan te-toimisto
Pohjois-Satakunnan peruspalvelu-liikelaitosky
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Savon liitto
Pohjois-Savon pelastuslaitos
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Pohjois-Savon te-toimisto

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske
Poliisihallitus
Polvijärven kunta
Pomarkun kunta
Porin kaupunki
Porin yliopistokeskus
Pornaisten kunta
Porvoon hiippakunta
Porvoon kaupunki - Borgå stad
Posion kunta
Pudasjärven kaupunki
Pukkilan kunta
Punkalaitumen kunta
Puolangan kunta
Puolustusministeriö
Puolustusvoimat
Puumalan kunta
Pyhtään kunta - Pyttis kommun
Pyhäjoen kunta
Pyhäjärven kaupunki
Pyhännän kunta
Pyhärannan kunta
Päijät-Hämeen liitto
Päijät-Hämeen pelastuslaitos
Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri
Pälkäneen kunta
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Pöytyän kansanterveystyön ky
Pöytyän kunta
Raahen kaupunki
Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä
Raision kaupunki
Rajavartiolaitos
Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon ky
Rantasalmen kunta
Ranuan kunta
Raseborg stad - Raaseporin kaupunki
Rauman kaupunki
Rautalammin kunta
Rautavaaran kunta
Rautjärven kunta
Reisjärven kunta
Riihimäen kaupunki
Riihimäen seudun tersveyskeskuksen ky
Ristijärven kunta
Rovaniemen kaupunki
Ruokolahden kunta
Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus Finlandssvenska Kompetenscentret Ab
Ruoveden kunta
Ruskon kunta

Rääkkylän kunta
Saamelaiskäräjät
Saarijärven ja Karstulan seudun SoTe kuntayhtymä
Saarijärven kaupunki
Sairaanhoitopiirien johtajat ry
Sallan kunta
Salon kaupunki
Sastamalan kaupunki
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunnan ELY-keskus
Satakunnan pelastuslaitos
Satakunnan sairaanhoitopiiri
Satakunnan te-toimisto
Satakuntaliitto
Sauvon kunta
Savitaipaleen kunta
Savonia-ammattikorkeakoulu
Savonlinnan kaupunki
Savukosken kunta
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Seinäjoen kaupunki
Seinäjoen yliopistokeskus
Seitsemän tähden liike r.p.
Sievin kunta
Siikaisten kunta
Siikajoen kunta
Siikalatvan kunta
Siilinjärven kunta
Simon kunta
Sininen tulevaisuus r.p.
Sipoon kunta - Sibbo kommun
Sisäministeriö
Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä
Siuntion kunta - Sjundeå kommun
Sodankylän kunta
Soinin kunta
Someron kaupunki
Sonkajärven kunta
Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirasto Valvira
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
Sosiaalialan osaamiskeskus Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Satakunnassa Pikassos
Sosiaalialan osaamiskeskus Verso-liikelaitos
Sosiaalijohto ry
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Sotkamon kunta
STTK
Sulkavan kunta
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK
Suomen Hammaslääkäriliitto
Suomen hammaslääkäriseura Apollonia

Suomen isännöintiliitto
Suomen kansa ensin r.p.
Suomen Keskusta
Suomen kiinteistöliitto
Suomen Kristillisdemokraatit
Suomen Kuntaliitto
Suomen lentopelastusseura
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer
Suomen Lääkäriliitto
Suomen meripelastusseura
Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto NUVA ry
Suomen omakotiliitto
Suomen Palomiesliitto SPAL
Suomen Palopäällystöliitto
Suomen Pelastusalan keskusjärjestö SPEK
Suomen Punainen Risti
Suomen ruotsalainen kansanpuolue
Suomen sairaanhoitajaliitto
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
Suomen Yrittäjät
Suomussalmen kunta
Suonenjoen kaupunki
Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Svenska Finlands Folkting SFF
Svenska handelshögskolan
Sysmän kunta
Syyttäjälaitos
Säkylän kunta
Taideyliopisto
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Taivassalon kunta
Tammelan kunta
Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampereen hiippakunta
Tampereen kaupunki
Tampereen yliopisto
Tasa-arvovaltuutettu
Tasapainon puolesta
Tehy ry
Teknologian tutkimuskeskus VTT
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN
Tervolan kunta
Tervon kunta
Teuvan kunta
Tilastokeskus
Ti. Kosken kunta
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta

Tornion kaupunki
Tuomioistuinvirasto
Turun ammattikorkeakoulu
Turun hiippakunta
Turun kaupunki - Åbo stad
Turun yliopisto
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
Tuusniemen kunta
Tuusulan kunta
Tyrnävän kunta
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoasiainministeriö
Ulvilan kaupunki
Urjalan kunta
Utajärven kunta
Utsjoen kunta
Uudenmaan liitto
Uuraisten kunta
Uusikaupunki
Uusimaan ELY-keskus
Uusimaan te-toimisto
Vaalan kunta
Vaasan ammattikorkeakoulu
Vaasan kaupunki - Vasa stad
Vaasan sairaanhoitopiiri
Vaasan yliopisto
Valkeakosken kaupunki
Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet
Valtakunnanvoudinvirasto
Valtiokonttori
Valtion nuorisoneuvosto
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
Valtioneuvoston kanslia
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiovarainministeriö
Vammaisfoorumi
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE
Vantaan kaupunki - Vanda stad
Varkauden kaupunki
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Varsinais-Suomen liitto
Varsinais-Suomen pelastuslaitos
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso Oy
Varsinais-Suomen te-toimisto
Vasemmistoliitto
Vehmaan kunta
Verohallinto
Veronmaksajain Keskusliitto
Vesannon kunta
Vesilahden kunta

Vetelin kunta
Vieremän kunta
Vihdin kunta
Vihreä liitto
Viitasaaren kaupunki
Vimpelin kunta
Virolahden kunta
Virtain kaupunki
Väylävirasto
Vörå kommun - Vöyrin kunta
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylä-Savon Sote ky
Ylöjärven kaupunki
Ympäristöministeriö
Ypäjän kunta
Yrkehögskolan Arcada
Yrkehögskolan Novia
Åbo Akademi
Ålands hälso- och sjukvård
Ålands landskapsregering
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki

Taustatiedot

Onko vastaaja

- kunta
- sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
- maakunnan liitto
- muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
- valtion viranomainen
- järjestö **X**
- joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi

Lastensuojelun Keskusliitto

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Lakiesitys antaa mahdollisuuden väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiselle ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiselle, mikäli sitä täydennetään ja korjataan lausunnossa yksilöidyillä tavoilla. Lakiluonnoksen vahvuuksina näemme 1) sote-palvelujen järjestämisvastuun siirtämisen väestöpohjaltaan suuremmille organisaatioille, 2) sote-palvelujen laadun ja kehittämisen varmistamisen kansallisella ohjauksella sekä 3) uudistuksen mittaluokan rajaamisen sote-uudistukseksi, jolloin sen toteutuminen on varmempaa.

Lakiluonnoksen keskeisimpänä heikkoutena näemme, että uudistus on sisällöltään pitkälti rakenteellinen ja hallinnollinen. Hallinnollisen rakenneuudistuksen lisäksi tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan: 1) perustason palvelujen vahvistamista, 2) sujuvia palveluketjuja, 3) palvelutuotannon vaikuttavuuden lisäämistä ja arviointia, 4) paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden palvelukokonaisuuksien yksilöllistä yhteensovittamista, 5) ihmisten ja heidän lähiyhteisöjensä voimavarojen vahvistamista sekä 6) järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamista. Näiden näkökulmien vahvistaminen uudistuksen jatkovalmistelussa on keskeistä. Palveluiden

yhdenvertaiseen saatavuuteen vaikuttaa keskeisellä tavalla myös sote-maakuntien rahoitus. Rahoituksen tasaukseen suunniteltu rajoitin sekä suhteellisen pitkä seitsemän vuoden siirtymäkausi eivät tue tavoitetta palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta.

Lapsenoikeuksien toteutumisen kannalta sote-uudistuksessa tärkeimmät tavoitteet ovat: 1) haavoittuvassa asemassa olevien lasten moniammatillisen tuen laadun ja saatavuuden turvaaminen, 2) lastensuojelun sekä lapsi- ja nuorisopsykiatrian resurssien turvaaminen, 3) ennaltaehkäisevien, voimavaroja vahvistavien palvelujen vahvistaminen, sekä 4) lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen. Nämä tavoitteet eivät suoranaisesti näy lakiluonnoksessa. Lakiluonnoksen vaikutusarviossa on lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kohdalla toistuvasti mainittu, että sote-maakunnalla olisi mahdollisuus vahvistaa ja kehittää niitä, mutta velvoittava lainsäädäntö puuttuu. Näin mainitaan esimerkiksi perhekeskusten kehittämistyön jatkamisesta sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kokoamisesta (Pääasialliset vaikutukset s. 106-107).

Lähipalveluperiaatteen toteutuminen on varmistettava lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluissa. Toivomme uudistuksen jatkovalmistelussa velvoittavuuden vahvistamista lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisen sekä lapsinäkökulman vahvistamisen osalta palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiseksi. Mikäli sote-maakunnassa suunnitellaan lasten ja nuorten palvelujen keskittämistä, tulee aina tehdä laaja-alainen lapsivaikutusten arviointi keskittämisen lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseksi tuomista hyödyistä ja haitoista. Uudistuksessa on varmistettava, että kuntien järjestämisvastuulle jäävät lasten ja nuorten palvelut eivät vaarannu. Keskeistä on turvata riittävät resurssit sekä kuntien että maakuntien toimintaan lasten ja perheiden palveluiden osalta sekä varmistaa, että lasten ja perheiden palveluihin suunnatut resurssit myös käytetään kyseisiin palveluihin.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

tyhjä

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Lakiluonnos vahvistaa suoraa edustuksellista demokratiaa tuomalla uuden demokraattisesti valitun toimielimen ja siitä johdetut luottamustoimielimet sote-palvelujen päätöksentekoon. Lakiluonnos ei kuitenkaan vahvista riittävästi lasten ja nuorten osallisuutta. YK:n lapsen oikeuksien sopimus muodostaa perustan lasten ja nuorten osallisuus-oikeuksien turvaamiselle. Sopimuksen mukainen lapsen oikeus tulla kuulluksi edellyttää, että kaikkien lasten on saatava ilmaista näkemyksensä heitä koskevissa asioissa. Näkemykset on otettava huomioon lapsen kehittyvien valmiuksien mukaisesti (12 artikla). Lasten ja nuorten osallisuudessa kyse on sekä osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista palveluiden käyttäjänä että maakunnan asukkaana. Lapsen oikeuksien sopimus koskee sekä yksittäisen lapsen että lapsiryhmien oikeutta ilmaista näkemyksiään. 1) Lapsella ja nuorella on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa omiin palveluihinsa. 2) Lapsilla ja nuorilla on maakunnan asukkaina oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Menettelyjen, joissa lapsia kuullaan, on oltava avoimia kaikille lapsille. Erityisen tärkeää on turvata vähemmistöryhmien tai muita haavoittuvammassa asemassa olevien lasten asema. Tärkeitä vaikuttamistyön keinoja ovat muun muassa maakunnan nuorisovaltuustot. Myös maakunnalliset Lasten Parlamenttien hallitukset olisivat tärkeitä osallistumisen ja vaikuttamistyön foorumeita alakouluikäisille lapsille.

Kaikkien lasten ja nuorten mielipiteiden ja näkemysten selvittäminen ja huomioiminen on tärkeää riippumatta siitä, missä määrin lapset itse voivat/haluavat olla mukana varsinaisessa vaikuttamisryhmän työskentelyssä. Lapsille on annettava riittävästi tietoa ymmärrettävällä tavalla heille kuuluvista palveluista ja heidän oikeuksistaan niissä. Lapsilla on oltava olla mahdollisuus osallistua näiden palvelujen suunnitteluun esittämällä näkemyksiään ja kertomalla kokemuksistaan. Nuorten osallisuuden ja kuulluksi tulemisen osalta on enemmän kiinnitettävä huomiota siihen, että nuorisovaltuuston lisäksi myös muissa nuorten kannalta keskeisissä edustuksellisissa elimissä (esim. sote-maakunnan vammaisneuvostossa vammaisten nuorten osallistuminen) turvataan ja vahvistetaan nuorten osallistumista toimintaan ja mahdollisuutta vaikuttaa.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittäväällä tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei

- o ei kantaa

Lakiluonnos ei vahvista riittävästi lasten ja nuorten osallisuutta. YK:n lapsen oikeuksien sopimus muodostaa perustan lasten ja nuorten osallisuus-oikeuksien turvaamiselle. Sopimuksen mukainen lapsen oikeus tulla kuulluksi edellyttää, että kaikkien lasten on saatava ilmaista näkemyksensä heitä koskevista asioista. Näkemykset on otettava huomioon lapsen kehittyvien valmiuksien mukaisesti (12 artikla).

Lasten ja nuorten osallisuudessa kyse on sekä osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista palveluiden käyttäjänä että maakunnan asukkaana. Lapsen oikeuksien sopimus koskee sekä yksittäisen lapsen että lapsiryhmien oikeutta ilmaista näkemyksiään. 1) Lapsella ja nuorella on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa omiin palveluihinsa. 2) Lapsilla ja nuorilla on maakunnan asukkaina oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Menettelyjen, joissa lapsia kuullaan, on oltava avoimia kaikille lapsille. Erityisen tärkeää on turvata vähemmistöryhmien tai muita haavoittuvammassa asemassa olevien lasten asema.

Miten turvataan lasten ja nuorten osallisuus sote-maakunnan rakenteissa?

Lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toiminnassa. Tärkeitä vaikuttamistyön keinoja ovat muun muassa maakunnan nuorisovaltuustot. Myös maakunnalliset Lasten Parlamenttien hallitukset olisivat tärkeitä osallistumisen ja vaikuttamistyön foorumeita alakouluikäisille lapsille.

Lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamistyön turvaamisessa maakunnassa tulee ottaa huomioon:

- Tehokas yhteistyö maakunnan hallinnon kanssa vahvistaa nuorten vaikuttamistyötä.
- Keskeistä on huolehtia siitä, että nuorisovaltuusto ja Lasten Parlamentin hallitus ovat tietoisia käsitteilyyn tulevista lapsia ja nuoria koskevista asioista ja niiden aikatauluista.
- Kaikkien lasten ja nuorten mielipiteiden ja näkemysten selvittäminen ja huomioiminen on tärkeää riippumatta siitä, missä määrin lapset itse voivat/haluavat olla mukana varsinaisessa vaikuttamisryhmän työskentelyssä.
- Toiminnalle tulee suunnata riittävästi resursseja ja sen organisointumista ja työskentelyä tulee tukea. Toiminnan jatkuvuus ja pitkäjänteisyys tulee turvata. Toiminnan koordinaatiossa ja tukemisessa innostuneilla ja sitoutuneilla viranomais- ja ammattilaistahoilla on suuri merkitys.
- Vaikuttamisryhmissä tulisi olla laaja ja monipuolinen edustus eri lapsiryhmistä sekä tietoa ja ymmärrystä erilaisessa elämäntilanteessa olevien lasten asioista.
- Lapsilla ja nuorilla tulisi olla mahdollisuus toimia ja vaikuttaa myös muutoin kuin pelkästään nuorille suunnatussa toiminnassa. Esim. maakunnan vammaisneuvostoissa tulisi nousta esiin myös lasten ja nuorten asiat ja lapsilla ja nuorilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa niiden käsitteilyyn ja päätöksiin.

Lapsilla ja nuorilla tulee olla osallistumisen mahdollisuuksia myös maakunnan asukkaina

- Lapset ja nuoret tarvitsevat riittävästi tietoa lapsiin ja nuoriin liittyvistä asioista, jotta voivat muodostaa oman näkemyksensä niistä.
- Maakunnan tulee huolehtia lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamistoiminnan hyvien käytännöiden levittämisestä. Niistä tiedottaminen ja niiden hyödyntäminen on tärkeää. Tässäkin asiassa yhteistyö eri maakuntien välillä sekä maakunnan ja kuntien välillä on olennaista.
- Tarvitaan erilaisia matalan kynnyksen osallistumismuotoja, jotta kaikilla lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuuksia osallistua.
- Lastensuojelun kokemusasiantuntijaryhmien tukeminen on jatkossakin tärkeää. Jälkihuollossa tarvitaan nuorten maakunnallisia asiakasraateja.
- Tarvitaan monipuolisesti eri lapsiryhmien vaikuttamistyön tukemista ja uusien vaikuttajaryhmien kehittämistä.

Lasten ja nuorten osallisuus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

- Helposti lähestyttävät lähipalvelut ovat lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuuksien kannalta merkittäviä.

- Lapsille annettava riittävästi tietoa ymmärrettävällä tavalla heille kuuluvista palveluista ja heidän oikeuksistaan niissä.
- Lapsilla on oltava mahdollisuus osallistua näiden palvelujen suunnitteluun esittämällä näkemyksiään ja kertomalla kokemuksistaan.
- Lasten ja nuorten vaikuttamisryhmien (esim. lastensuojelussa kokemusasiantuntijaryhmät) kokemuksen ja tiedon hyväksikäyttö palveluiden kehittämisessä.

Nuorten osallisuuden ja kuulluksi tulemisen osalta, tulisi enemmän kiinnittää huomiota siihen, että nuorisovaltuuston lisäksi myös muissa nuorten kannalta keskeisissä edustuksellisissa elimissä (esim. sote-maakunnan vammaisneuvostossa vammaisten nuorten osallistuminen) turvataan ja vahvistetaan nuorten osallistumista toimintaan ja mahdollisuutta vaikuttaa (esim. sote-maakunnan vammaisneuvostossa vammaisten nuorten osallistuminen). Nuorisovaltuustojen toimintaa tulisi kehittää siten, että toiminta olisi kaikille nuorille houkuttelevampaa ja helpommin lähestyttävää ja eri nuorten ryhmät pääsisivät yhdenvertaisesti vaikuttamaan nuorisovaltuustojen kautta. Tässä työssä Nuorisovaltuustojen Liitto (NUVA) on viime aikoina ollut aktiivinen ja tätä NUVAn työtä tulee edelleen jatkaa ja tukea. Lasten Parlamenteilla on tärkeä asema useissa kunnissa. Tätä toimintaa tulee kehittää myös sote-maakuntatasolla ja huolehtia toiminnan kehittämisestä ja vakiinnuttamisesta sitä tukevien rakenteiden avulla. Toiminnalle on myös varattava riittävät resurssit. Tulee myös hyödyntää nykyisiä hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kuulemisessa sekä luoda sote-maakuntaan sopivia käytänteitä kaikkien lasten ja nuorten osallisuuteen ja vaikuttamiseen.

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon

huomioon ottavalla tavalla. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Luonnos sote-järjestämislaiksi antaa mahdollisuuden väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiselle ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiselle, mikäli sitä täydennetään ja korjataan lausunnossa yksilöidyillä tavoilla. Lakiluonnoksen vahvuuksina näemme 1) sote-palvelujen järjestämisvastuun siirtämisen väestöpohjaltaan suuremmille organisaatioille, 2) sote-palvelujen laadun ja kehittämisen varmistamisen kansallisella ohjeuksella sekä 3) uudistuksen mittaluokan rajaamisen sote-uudistukseksi, jolloin sen toteutuminen on varmempaa.

Lakiluonnoksen keskeisimpänä heikkoutena näemme, että uudistus on sisällöltään pitkälti rakenteellinen ja hallinnollinen. Hallinnollisen rakenneuudistuksen lisäksi tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan: 1) perustason palvelujen vahvistamista, 2) sujuvia palveluketjuja, 3) palvelutuotannon vaikuttavuuden lisäämistä ja arviointia, 4) paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden palvelukokonaisuuksien yksilöllistä yhteensovittamista, 5) ihmisten ja heidän lähiyhteisöjensä voimavarojen vahvistamista sekä 6) järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamista. Näiden näkökulmien vahvistaminen uudistuksen jatkovalmistelussa on keskeistä.

Lapsenoikeuksien toteutumisen kannalta sote-järjestämislaissa on kiinnitettävä huomio erityisesti seuraaviin asioihin: 1) haavoittuvassa asemassa olevien lasten moniammatillisen tuen laadun ja saatavuuden turvaaminen, 2) lastensuojelun sekä lapsi- ja nuorisopsykiatrian resurssien turvaaminen, 3) ennaltaehkäisevien, voimavaroja vahvistavien palvelujen vahvistaminen, sekä 4) lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen. Nämä tavoitteet eivät suoranaisesti näy lakiluonnoksessa. Lakiluonnoksen vaikutusarviossa on lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kohdalla toistuvasti mainittu, että sote-maakunnalla olisi mahdollisuus vahvistaa ja kehittää niitä, mutta velvoittava lainsäädäntö puuttuu. Näin mainitaan esimerkiksi perhekeskusten kehittämistyön jatkamisesta sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen kokoamisesta (Pääasialliset vaikutukset s. 106-107). Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja valtakunnallistaminen ovat keskeisiä toimia lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittamiseksi. On hyvä huomata, että lasten palvelut jakautuvat uudistuksen jälkeen kahden eri organisaation vastuulle: sote-maakunnan ja kunnan. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ja moniammatillisen tuen yhteensovittaminen vaatii pysyvät rakenteet, jota perhekeskustoiminta voi tarjota osana tulevaisuuden sote-keskuksia.

Järjestämislaissa on turvattava myös lähipalveluperiaatteen toteutuminen lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluissa. Toivomme uudistuksen jatkovalmistelussa velvoittavuuden vahvistamista lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisen sekä lapsinäkökulman vahvistamisen osalta palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiseksi. Mikäli sote-maakunnassa suunnitellaan lasten ja nuorten palvelujen keskittämistä, tulee aina tehdä laaja-alainen lapsivaikutusten arviointi keskittämisen lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiselle tuomista hyödyistä ja haitoista. Uudistuksessa on varmistettava, että kuntien järjestämisvastuulle jäävät lasten ja nuorten palvelut eivät vaarannu. Keskeistä on turvata riittävät resurssit sekä kuntien että maakuntien toimintaan lasten ja perheiden palveluiden osalta sekä varmistaa, että lasten ja perheiden palveluihin suunnatut resurssit myös käytetään kyseisiin palveluihin.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtymisen kuntaa isommalle alueelle maakuntiin, mahdollistaa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden vahvistamisen koko maassa. Kannatamme myös tavoitetta vahvistaa maakuntien omaa palvelutuotantoa kansalaisten oikeuksien turvaamiseksi, vaikka pidämme uudistukselle tältä osin asetettuja tavoitteita osin epärealistisina. Lastensuojelun palvelujen osalta on välttämätöntä täsmentää, mitä oman palvelutuotannon riittävällä määrällä tarkoitetaan. Erityisesti lastensuojelun sijaishuollon palveluista huomattava osa on yksityisen tuottamaa. Lapsen edun näkökulmasta on perusteltua, että lasten ja perheiden moninasiin palvelutarpeisiin voidaan vastata yksityisten tai järjestöjen tuottamilla palveluilla myös jatkossa.

Palveluiden yhteensovittaminen on keskeinen tavoite sote-uudistuksessa ja hallinnon integraatio antaa tähän mahdollisuuden. Palvelujen integraatio ei kuitenkaan välttämättä seuraa hallinnon integraatiosta, ellei sitä edistetä riittävästi. Palvelujen yhteensovittaminen on erityisen tärkeä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa sekä paljon palveluja tarvitsevien kansalaisten palveluissa. Lakiluonnoksessa ei riittävällä tavalla turvata

palvelujen yhteensovittamista, mikä on tarpeen korjata lain jatkovalmistelussa. Sote-järjestämislaissa ja sen säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan kyllä muun muassa sosiaalihuoltolain mukaiseen omatyöntekijään sekä lastensuojelulain mukaiseen lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. Omatyöntekijä tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ovat tärkeitä tahoja palveluiden koordinoinnissa asiakkaalle eheäksi kokonaisuudeksi. Työntekijätasolla ei kuitenkaan voida ratkaista sellaisia rakenteellisia ongelmia, jotka liittyvät esimerkiksi eri sektoreiden toimintalogiikkaan. Moniammatillisten perhekeskusten sekä OT-keskusten sisällyttäminen velvoittavina sote-järjestämislakiin onkin välttämätöntä.

Lapsi- ja nuorisopsykiatrian palvelujen saatavuuden turvaaminen perustasolta aina erikoissairaanhoidon saakka on myös välttämätöntä, jotta lastensuojelun kuormitusta voidaan vähentää ja tarjota lapsille ja nuorille heidän tarpeisiinsa vastaavia palveluita. Velvoite järjestää lastensuojelua on ehdoton, kun taas terveydenhuollon palveluiden tarjoamiseen ei liity samankaltaista velvoittavuutta. Näin ollen muiden palveluiden puutteet ovat jo pitkään kasautuneet lastensuojeluun. (Kuntaliiton lastensuojelukysely 2018)

Korostamme asiakkaiden oikeutta saada palveluja omalla kielellään (5 §). Erityisen tärkeää tämä oikeus on lapsen ja nuoren kohdalla, mutta esimerkiksi viittomakielisten lasten oikeus saada tulkkauspalveluita terveydenhuollossa ei ole toteutunut riittävästi. Viittomakieliselle lapselle on turvattu hänen tarvitsemansa tulkkauspalvelut sosiaali- ja terveydenhuollossa. LSKL korostaa tässä yhteydessä myös tuetun päätöksenteon merkitystä. Jotta kehitysvammainen lapsi voi käyttää omaa itsemääräämisoikeuttaan, hänellä on oikeus saada tukea päätösten tekemiseen.

Valtion mahdollisuutta ohjata sote-maakuntien vastuulle kuuluvaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea ehdotetaan vahvistettavaksi. Tämä on perusteltua, jotta lapsi- ja perhepalveluiden yhdenvertaisuudesta kansallisella tasolla voitaisiin entistä paremmin varmistua. Valtakunnallisen ohjauksen vahvistaminen voidaan nähdä perusteltuna myös kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen turvaamisen sekä toiminnan vaikuttavuuden lisäämisen kannalta. Palveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen vaikuttaa keskeisellä tavalla myös sote-maakuntien rahoitus. Rahoituksen tasaukseen suunniteltu rajoitin sekä suhteellisen pitkän seitsemän vuoden siirtymäkausi eivät tue tavoitetta palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

Sote-maakunta mahdollistaa palvelujen integraation sekä kannustaa panostamaan vaikuttaviin hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin palvelujen järjestämisen ollessa samassa organisaatiossa. Velvoittavuutta tai kannustavuutta on kuitenkin vahvistettava lain jatkovalmistelussa. Keskeistä on myös tarkemmin säädellä kuntien ja sote-maakuntien välinen tehtävänjako esimerkiksi hyvinvointia ja terveyttä edistävien järjestöjen toiminnan rahoittamisessa. Lainsäädännössä edelleen määritellään hyvinvoinnin vahvistaminen kuntien tehtäväksi. On vaarana, että järjestöjen rahoitus heikkenee merkittävästi joissakin sote-maakunnissa, mikäli sekä kunnat että sote-maakunta katsovat, että tehtävä kuuluu toiselle osapuolelle. Sote-maakuntaudistukselle asetetut tavoitteet eivät voi toteutua, mikäli järjestöjen toimintaedellytykset heikkenevät. Lain jatkovalmistelussa on tärkeää varmistaa, että kuntien ja maakuntien yhteistyö ja tehtävänjako on hyvinvoinnin

ja terveyden edistämisessä tarkasti määritelty, ettei se jää molemmissa organisaatioissa sivurooliin. On vaarana, ettei kunnille jää resursseja eikä kannustinta vahvistaa hyvinvointia ja terveyttä, kun korjaavat toimenpiteet ovat jatkossa sote-maakunnan vastuulla. Uudistuksessa on varmistettava, että kuntien järjestämismvastuulle jäävät lasten ja nuorten palvelut eivät vaarannu.

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämismvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Järjestämislain 8 §:n mukaan sote-maakunnalla on oltava järjestämismvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan tämän olevan tärkeää, jotta sote-maakunta kykenee huolehtimaan järjestämismvastuuseensa kuuluvista tehtävistä, ja jotta sote-maakunnalle kuuluvat julkisen vallan käyttöön liittyvät tehtävät kyetään organisoimaan asianmukaisesti. Lastensuojelun palveluista huomattavan osan tuottavat yksityiset palveluntuottajat tai järjestöt. Lastensuojelun sijaishuollon palveluista yli 90 % oli yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen tuottamaa vuonna 2018. (Porko ym. 2018) Lähde: Porko, Petta & Heino, Tarja & Eriksson, Pia (2018) Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 21/2018.

[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[7.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Myös lastensuojelun avohuollon palveluista huomattava osa ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta ja järjestöiltä. Esimerkiksi perhetyötä, tukihenkilö- ja tukiperhepalveluita, perhehoidon rekrytointi- ja tukipalveluita, sijaishuollon laitospalveluita ja ammatillista perhekotihoitoa toteutetaan ostopalveluina.

Sijaishuollon laitospalvelut ovat yksityistyneet 2000-luvulta alkaen vahvasti, sillä pienten kuntien ei ole ollut mahdollista tuottaa erilaisiin tarpeisiin vastaavia palveluita itse. Monissa kunnissa väestöpohjan on arvioitu olevan sijaishuollon laitospalveluiden omaan tuotantoon liian pieni, ja erityisesti monialaista erityisosaamista edellyttäviä erityis- ja vaativan tason sijaishuollon laitospalveluita on ostettu yksityisiltä tuottajilta. Yksityiset palvelun tuottajat tarjoavat palveluita erilaisin palvelukonseptein ja voivat erikoistua tiettyihin erityisosaamisalueisiin. Sijaishuollon kenttä on monin eri tavoin profiloitunut sitä mukaa, kun on tunnistettu tarpeita tuottaa erilaisille lapsille heidän tarpeisiinsa sopivia palveluita. Yksityistymis- ja profiloitumiskehityksen taustalla on tunnistettu myös muun palvelujärjestelmän puutteita: muiden sosiaali- ja terveystalveluiden toimimattomuus näkyy lastensuojelupalvelujen tarpeessa. (mm. Porko ym. 2018)

Siirtyminen kuntaa suurempaan, sote-maakuntien järjestämismvastuulla olevaan sote-alueeseen lisää mahdollisuuksia maakunnan oman palvelutuotannon vahvistamiseen, monipuolistamiseen ja tehostamiseen. Ottaen huomioon esimerkiksi lastensuojelun sijaishuoltopalvelujen yksityisten tuottajien huomattavan suuren määrän, säännös maakunnan oman palvelutuotannon riittävän määrän takaamisesta on kuitenkin todettava lastensuojelun näkökulmasta epärealistiseksi. Lisäksi maakunnan oman palvelutuotannon mahdollisuudet vastata lastensuojelun asiakkaiden monitahoisiin palvelutarpeisiin ovat rajalliset. Lain jatkovalmistelussa on välttämätöntä täsmentää, mitä oman palvelutuotannon riittävällä määrällä lastensuojelun osalta tarkoitetaan sekä varmistaa, että sote-maakunnilla on mahdollisuus turvata lapsen edun mukaiset monipuoliset palvelut lasten, nuorten ja perheiden tueksi. Lainsäädännössä on tärkeää varmistaa, ettei omaan palvelutuotantoon liittyvä sääntely johda julkisten palveluiden priorisointiin perusteetta silloinkin, kun lapsen yksilökohtaiset

tarpeet tulisivat huomioiduksi paremmin yksityisen palveluntuottajan toimesta. Lapsen edun näkökulmasta omien laitosten ensisijaisuusperiaatteen ei tule ohjata sijaishuoltopaikan valintaa, vaan valintaperusteena on oltava lapsen yksilölliset tarpeet.

Lastensuojelupalveluihin liittyy kiinteästi julkisen vallan käyttöä, joihin lakiluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan. Erityisesti sijaishuollon laitospalveluissa käytetään merkittävää julkista valtaa. Lastensuojelulaitoksissa on mahdollista käyttää rajoituksia lastensuojelulain nojalla. Rajoitustoimenpiteillä puututaan merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Lastensuojelulain säädökset julkisen vallan käytöstä eivät ole pysyneet mukana palvelutuotannon nopeassa yksityistymisessä. Julkista vallan käyttöä ja merkittävän julkisen vallan käyttöä lastensuojelussa on kiireellistä tarkastella perusoikeuksien näkökulmasta. Perustuslailliset näkökulmat on otettava kattavasti huomioon lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua säätelevässä erityislainsäädännössä (lastensuojelulaki 2007/417) sekä sote-lainsäädännössä. Lisäksi lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua säätelevän erityislainsäädännön (lastensuojelulaki 2007/417) ja sote-järjestämislain tulee olla tältä osin yhdenmukainen.

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

Järjestämislain 12 §:ssä, koskien ostopalvelujen hankkimista todetaan, että “sote-maakunta ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta 1 momentissa tarkoitettuna palveluna: 1) palveluja, joihin sisältyy sote-maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen kuuluvia tehtäviä tai palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä.” Lastensuojelun sijaishuollon palveluista yli 90 % oli yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen tuottamaa vuonna 2018. (Porko ym. 2018) Lähde: Porko, Petta & Heino, Tarja & Eriksson, Pia (2018) Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Työpaperi 21/2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136436/URN_ISBN_978-952-343-131-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y Myös lastensuojelun avohuollon palveluista huomattava osa ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta ja järjestöiltä. Esimerkiksi perhetyötä, tukihenkilö- ja tukiperhepalveluita, perhehoidon rekrytointi- ja tukipalveluita, sijaishuollon laitospalveluita ja ammatillista perhekotihoitoa toteutetaan ostopalveluina.

Säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan lastensuojelun sijaishuollon palveluihin todeten, että palvelujen hankkiminen voisi olla perusteltua tilanteissa, joissa esimerkiksi lastensuojelun sijaishuollossa yksityinen perhekoti on lapselle kodinomaisempi ja tarkoituksenmukaisempi sijoituspaikka kuin sote-maakunnan omat lastensuojeluyksiköt. Perusteluiden toteutus ei kuvaa sijaishuollon todellisuutta ja palveluiden hankintaan liittyvää tarvetta kovin täsmällisesti. Perhehoidon mahdollisuus lapsen tarpeisiin vastaavana sijoitusmuotona tulee arvioitavaksi aina, sillä perhehoito on lainsäädännöllä asetettu ensisijaiseksi sijoitusmuodoksi. Perhehoitoa voidaan järjestää toimeksiantosuhteeseen perustuvana perhehoitona, eli sijaisperheessä. Perhehoitoa voidaan myös järjestää luvanvaraisena perhehoitona, tällöin kyse on ammatillisesta perhekotihoitosta. Toimeksiantosuhteinen perhehoitoon kuuluva rekrytointi ja tuki voidaan tuottaa kunnan itsensä tuottamana tai se voidaan ostaa yksityiseltä palveluntuottajalta. Laitoshoito voi olla julkisen, yksityisen yrityksen tai voittoa tavoittelemattoman järjestön tuottamaa palvelua.

Yksityisen palvelutuotannon tarve liittyy siihen, ettei kuntien ole ollut mahdollista tuottaa lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisia lastensuojelun sijaishuollon palveluita siinä laajuudessa, kuin lasten monet erilaiset erityistarpeet edellyttävät. Monissa kunnissa väestöpohjan on arvioitu olevan sijaishuollon laitospalveluiden omaan tuotantoon liian pieni. Yksityiset palveluntuottajat, sisältäen myös voittoa tavoittelemattomat järjestöt, tarjoavat palveluita erilaisin palvelukonseptein ja voivat erikoistua tiettyihin erityisosaamisalueisiin. Sijaishuollon yksityisten palveluntuottajien kenttä on monin eri tavoin profiloitunut sitä mukaa, kun on tunnistettu tarpeita tuottaa erilaisille lapsille heidän tarpeisiinsa sopivia palveluita. Yksityistymis- ja profiloitumiskehityksen taustalla on tunnistettu myös muun palvelujärjestelmän puutteita. Muiden sosiaali- ja terveystyöpalveluiden toimimattomuuden on arvioitu näkyvän lastensuojelupalveluissa. (mm. Porko ym. 2018).

Siirtyminen kuntaa suurempaan, sote-maakuntien järjestämivastuulla olevaan sote-alueeseen lisää mahdollisuuksia maakunnan oman palvelutuotannon vahvistamiseen, monipuolistamiseen ja tehostamiseen. Ottaen huomioon sijaishuollon yksityisten tuottajien huomattavan suuren määrän, säännös maakunnan oman palvelutuotannon riittävän määrän takaamisesta on kuitenkin todettava lastensuojelun näkökulmasta epärealistiseksi.

Järjestämislakiesityksen 12 § todetaan, että sote-maakunta ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä. 12 §:n perusteluissa on lause: ”Yksityinen palveluntuottaja voisi käyttää hankittavissa palveluissa julkista valtaa vain, jos siitä olisi säädetty muussa laissa erikseen. Esimerkiksi lastensuojelulaissa ja laissa kehitysvammaisten erityishuollosta on säädetty rajoitustoimenpiteistä, joissa julkisen vallan käyttönä pidettävää rajoitustoimivaltaa voidaan käyttää tietyin edellytyksin myös yksityisen palveluntuottajan tuottamissa palveluissa.” Tämä konstruktio olisi erittäin epäselvä ilman perustelujen lausetta suhteessa esim. Lastensuojelulain 61 §:ään: ”Tämän luvun säännöksiä, jotka koskevat lastensuojelulaitoksen johtajalle tai muulle henkilöstölle annettua rajoitustoimivaltaa, sovelletaan kaikissa 57 §:ssä tarkoitetuissa lastensuojelulaitoksissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteeseen tai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä.” (LsL 61.2 §). Kyse on niin merkittävästä asiasta, että perustelujen ”säättäminen muussa laissa erikseen” täytyy näkyä pykälätasolla. Muutoin se ei ole riittävän selkeä ja velvoittava. Muutoinkin säännöksen muotoiluun tulee kiinnittää vielä huomiota. Lähtökohtaisesti perustuslaki (124 §) ei edellytä, että julkisen vallan käyttö aina tapahtuisi virkasuhteessa olevien henkilöiden toimesta. Täytyy vain varmistaa perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten täyttyminen. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle.

Lastensuojelupalveluihin liittyy kiinteästi julkisen vallan käyttöä, joihin lakiluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan. Erityisesti sijaishuollon laitospalveluissa käytetään merkittävää julkista valtaa. Lastensuojelulaitoksissa on mahdollista käyttää rajoituksia lastensuojelulain nojalla. Rajoitustoimenpiteillä puututaan merkittäväällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Lisäksi sijaishuollon vastaanottoyksiköissä tehdään palvelutarpeen arviota, joka voidaan tulkita julkisen vallan käytöksi, sillä tehtävän suorittaja voi arvionsa perusteella vaikuttaa lapsen etuun. Myös lastensuojelun avopalveluissa on syntynyt ristiriitaisia ja tulkinnanvaraisia tilanteita, kun julkisen vallan käyttöä on esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnin myötä siirtynyt yksityisille toimijoille. Lastensuojelulain säädökset julkisen vallan käytöstä eivät ole pysyneet mukana palvelutuotannon nopeassa yksityistymisessä.

Lastensuojelun järjestämisessä on varmistuttava samanaikaisesti toiminnan perustuslainmukaisuudesta, järjestelmän kyvystä vastata lasten moniin erilaisiin tuen tarpeisiin sekä yhdenvertaisuudesta palvelun saamisessa. Realismia ei ole, että nykyisessä tilanteessa maakunnan oma palvelutuotanto korvaisi kokonaan yksityisen palvelutuotannon tarvetta sijaishuollon palveluissa, sillä kenttä on jo niin vahvasti yksityistynyt. Kuitenkin perustuslailliset näkökulmat on otettava kattavasti huomioon lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua säätelevässä erityislainsäädännössä (lastensuojelulaki 2007/417) sekä sote-lainsäädännössä. Mainittujen lakien tulee olla keskenään yhdenmukaiset.

STM:n asettama lastensuojelun vaativan sijaishuollon työryhmä on pyrkinyt löytämään ratkaisuja siihen, miten julkista vallan käyttöä ja merkittävää julkista vallankäyttöä säädeltäisiin lastensuojelussa siten, että se vastaisi perustuslain säädöksiä ja tulkintoja (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28). Sote-järjestämislainsäädännössä sekä säännöskohtaisissa perusteluissa tulee ottaa selkeämmin kantaa siihen, miten lainsäädännössä huomioidaan perustuslailliset näkökulmat lastensuojelun näkökulmasta. Lisäksi sote-järjestämissä tulee viitata nimenomaisesti lastensuojelun erityislainsäädäntöön, jottei käytäntö muodostu tulkinnanvaraiseksi.

Vuokratyövoiman käyttö:

Järjestämislain 12 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että sosiaalityöhön sisältyy julkista valtaa sisältäviä tehtäviä kuten hallintopäätösten tekemistä sekä palvelutarpeen arviointia ja kokonaisvastuu asiakasprosessin etenemisestä, minkä vuoksi se on viranomaiselle kuuluva tehtävä. Lisäksi säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että sosiaalityöstä on vaikea erottaa selkeästi sellaisia osa-alueita, joita voitaisiin hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta, sillä annettaessa asiakkaalle sosiaalityöhön kuuluvaa ohjausta, viranomaisen velvollisuutena on arvioida jatkuvasti asiakkaan palvelutarpeen muutoksia ja asiakkaan ja lapsen edun toteutumista sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin asiakkaan ja lapsen edun turvaamiseksi (esimerkiksi lastensuojelutoimenpiteet).

Sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakkaan oikeusturvan kannalta esitetty säännöskohtainen perustelu on varsin perusteltu. Julkisorganisaatiossa tehtävä sosiaalityö on viranomaistyötä, jossa käytetään julkista valtaa. Lastensuojelussa tehdään perustavanlaatuisia, lapsen sekä perheen elämään ja yksityisyydensuojaan merkittävällä tavalla vaikuttavia päätöksiä. Päätöksenteko, kohtaamistyö ja arviointi kietoutuvat yhteen sosiaalihuollon ja lastensuojelun sosiaalityössä. Tällöin on tärkeää, että myös päätöksen pohjalla oleva arviointi perustuu viranomaisarvioon.

Sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakkaan näkökulmasta säännöskohtaisessa perustelussa olevaa toteamusta sosiaalityön viranomaistehtävästä ei ole kuitenkaan tuotu riittävällä tavalla lainsäädännön tasolle. Jotta käytäntö ei muodostu tulkinnanvaraiseksi sääntelyn on oltava laissa pykälätasolla. Perusteluihin jäävä asian avaaminen ei ole riittävää. Järjestämislain 12 §:ssä (Edellytykset palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta) sekä 12 a §:ssä ei säädetä sosiaalityön osalta yksityisen palvelutuotannon tai vuokratyövoiman käytöstä riittävän selkeällä tavalla. Sosiaalihuollon osalta ainoastaan sosiaalipäivystys todetaan palveluksi, jota ei voi ostaa yksityiseltä palveluntuottajalta.

Vuokratyövoiman käyttö, sosiaalityöntekijöiden virkatehtävien ostaminen ja ulkoistaminen ja viittaus perustuslain 124 §:n ovat todettu liian tulkinnanvaraisiksi sosiaalihuollon ja lastensuojelun palveluissa. Tulkinnanvaraisuus on liittynyt muun muassa siihen, onko sosiaalityöstä irrotettavissa sellaisia avustavia tehtäviä, joita on mahdollista toteuttaa vuokratyövoiman kautta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006199024.html> ja http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161660/Rap_47_2019_Sosiaalityon%20tulevaisuus.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Aluehallintoviranomaiset ovat puuttuneet kuntien sosiaalityön vuokratyövoiman käyttöön <http://www.avi.fi/documents/10191/12616769/Ohjauskirje+kunnat+viranomaisteht+sos240619/2cf68902-056b-41af-826b-94dbb9d5ba74>. Tulkinnanvaraisuuden estämiseksi ja asiakkaiden yhdenvertaisen oikeusturvan toteutumiseksi on välttämätöntä tuoda lainsäädännön tasolle ja selkeästi säänneltynä sosiaalihuollon yksityisen palvelutuotannon ja vuokratyövoiman käyttö. Sote-järjestämissä on huomioitava lastensuojelun ja sosiaalihuollon näkökulma vahvemmin, jotta käytäntö ei muodostu tulkinnanvaraiseksi ja asiakkaiden yhdenvertaisuus palveluissa toteutuu.

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Järjestämislain 13 §:n yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset ovat perusteltuja, jotta asiakkaille kyetään turvaamaan laadukkaat palvelut. Pykälässä todettu riittävä osaaminen sekä riittävä henkilöstö ovat ensiarvoisen tärkeitä tekijöitä laadukkaan sosiaalihuollon ja lastensuojelun näkökulmasta. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Myös kansallisen lainsäädäntömme, lastensuojelulain (417/2007) mukaan lastensuojelun keskeinen periaate on lapsen etu.

Lapsen edun toteutumisen kannalta erityisen tärkeää on varmistua siitä, että palvelujen hankintaa ohjaa ensisijaisesti palvelun laatu eikä hinta. Huolta on esitetty siitä, että lastensuojelupalveluiden kilpailutuksessa ja hankinnassa hinta ohjaa toisinaan enemmän palvelun hankintaa kuin laadulliset tekijät (Laakso, Riitta (2013) Mistä koti huostaanotetulle lapselle? Helsinki: Kunnallisanalan kehittämissätiö). Lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta sijaishuoltoapaikan valinnan tulee perustua siihen, että lapselle valitaan hänen yksilöllisiä tarpeitaan vastaava sijaishuoltoapaikka. Laissa ja säännöskohtaisissa perusteluissa on keskeistä korostaa laatutekijöitä yhä vahvemmin palvelun hankinnassa. Lastensuojelussa kilpailutuksen ei tulisi olla ainoa mahdollinen tapa hankkia palveluja. Lapsen oikeuksien toteutuminen edellyttää, että käytössä on erilaisia hankintamenettelyjä. Laatutekijöitä painottava sijaishuollon laatukriteeristö (http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf) tulisi olla laajasti käytössä hankintaa tehdessä, ja kriteeristö tulisi saattaa sitovaksi esimerkiksi valtioneuvoston periaatepäätöksellä. Vaatimuksissa on edellytettävä lisäksi palvelun vaikuttavuuden arviointia.

Pykälässä todetaan, että hankkiessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta sote-maakunnan on varmistettava, ettei yksityisen palveluntuottajan aikaisemmassa toiminnassa ole todettu vakavia tai toistuvia puutteita asiakas- ja potilasturvallisuudessa. Säännös on perusteltu, mutta edellyttää riittäviä keinoja varmistua palvelun laadusta. Tällä hetkellä näitä ei ole. Lastensuojelupalvelujen hankintoihin tarvitaan läpinäkyvyyttä, jota voidaan edistää lastensuojelun palveluntuottajien rekisterillä sekä siihen velvoittavalla lainsäädännöllä. Tällä hetkellä Suomessa ei ole kansallista rekisteriä julkisista ja yksityisistä ympärivuorokautista hoitoa tarjoavista lastensuojelun sijaishuoltoapaikoista. Tieto eri palvelun tuottajien tarjoamista palveluista on hajallaan eikä mahdollista laadun arviointia palvelua hankittaessa. Hajallaan oleva tieto ei myöskään vastaa maakunnallisen eikä valtakunnallisen kehittämisen, ohjauksen ja valvonnan tarpeisiin.

Rekisterin sijaishuollon laitoshoidon palveluntuottajista (Lasteri) on kehitteillä. Rekisteri tulee ulottaa laajemmin lastensuojeluun kattaen sijaishuollon luvanvaraisen ja toimeksiantosuhteisen perhehoidon palvelut sekä avohuollon ja jälkihuollon lastensuojelupalvelut. Näin ollen asiakasturvallisuuteen tai muuhun palvelun laatuun liittyvät epäkohdat olisivat palvelun hankkijan tiedossa. Avoin tietokanta edistäisi lasten oikeuksien ja lapsen edun toteutumista, kun lapsen yksilökohtaisiin tarpeisiin soveltuvan palvelun löytäminen olisi helpompaa ja laadusta olisi mahdollista varmistua entistä paremmin. Kansallisista ja kattavista rekistereistä tulee säätää sote-järjestämislaissa.

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin **X**
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Järjestämislain 16 §:ssä todetaan, että yksityinen palveluntuottaja on kokonaisvastuussa tuottamistaan palveluista ja vastaa alihankkijan yksittäiselle asiakkaalle antamasta palvelusta. Yksityinen palveluntuottaja on osaltaan vastuussa alihankkijoidensa ohjauksesta ja valvonnasta. Kuitenkin myös maakunnalla on ohjaus- ja valvontavastuu yksityisen palveluntuotannon sekä siihen liittyvän alihankinnan valvomisesta ja ohjauksesta.

Lastensuojelun sijaishuollon valvonnan kokonaisuudessaan on todettu kaipaavan kansallista selkeyttämistä. Erityisesti sijaishuollon laitospalveluiden valvonnassa on todettu kansallista järjestelmän selkiyttämisen tarvetta, sillä valvonnan tehtävissä toimii samanaikaisesti useita laillisuusvalvojia sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden valvojia. Toisaalta myös nykyiset valvontaresurssit on todettu niukaksi niin Aluehallintovirastoissa kuin kunnissa. (Hoikkala ym. 2017) Lähde: Hoikkala, Susanna & Kojo, Raija & Tervo, Jaana & Aaltonen, Teija (2017) Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli. Kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 19/2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132271/URN_ISBN_978-952-302-855-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisut koskien sijaishuoltoa osoittavat, että sijaishuollossa esiintyy toisinaan lapsen oikeuksien sekä lainsäädännön vastaisia toimintatapoja. Yhteiskunnan turvautuessa viimesijaiseen lastensuojelun keinoon, huostaanottoon, tulee varmistua siitä, että lapsen saama huolenpito on laadukasta, eikä järjestelmätasolla lasta uudelleen traumatisoivaa. Oleellista laadukkaan lastensuojelun varmistamisessa on osaltaan tehokas ohjaus- ja valvonta. Valvontaan liittyvät rakenteelliset- sekä resurssipuutteet heikentävät merkittäväällä tavalla lasten oikeusturvan toteutumisen sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisen lapsen oikeuden suojeluun ja huolenpitoon. Valvontaa tulee kokonaisuudessaan selkiyttää kansallisella tasolla, myös alihankinnan osalta. Yksityisen palveluntuottajan ja maakunnan roolit valvonta- ja ohjausvastuissa on välttämätöntä olla selkeästi kuvattuna lainsäädännön tasolla. Toimiva ja selkeä lastensuojelupalveluiden valvonta edellyttää kansallista kehittämistyötä niin sisällöllisesti kuin lainsäädännöllisesti.

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin **X**
- ei
- ei kantaa

Sote-maakuntien muodostamat viisi yhteistyöaluetta ovat tarkoituksenmukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteensovittamisen, yhteistyön sekä kehittämisen näkökulmasta. Haasteena on, että palveluverkosto on pirstaleinen ja erityisesti kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevia lapsia ja perheitä siirretään palvelusta toiseen eivätkä sosiaali- ja terveyspalvelut toimi integratiivisesti. Moniammatillinen ja

sektorirajojen yli tapahtuva saumaton yhteistyö ovat erityisen tärkeitä vaativimman tason palveluita tarvitsevien lastensuojelun asiakkaiden näkökulmasta.

Järjestämislain 33 ja 34 pykälissä ja niihin liittyvissä perusteluissa on merkittävä puute, joka on korjattava lain jatkovalmistelussa. Pykälissä ja perusteluissa tuodaan verrattain vähän esille sosiaalihuollon ja lastensuojelun näkökulmaa. Sosiaalihuollon ja lastensuojelun näkökulma on huomioitava yhdenvertaisesti terveydenhuollon näkökulman kanssa yhteistyöalueisiin liittyvässä lainsäädännössä ja säännökohtaisissa perusteluissa. Yhteistyöalueet ja yhteistyösopimus rakentuvat lakiluonnoksessa myös pitkälti terveydenhuollon näkökulmasta, mikä on selkeä epäkohta uudistuksen tavoitteleman sosiaali- ja terveydenhuollon integraation näkökulmasta. OT-keskustyö on toistaiseksi kesken eikä siihen viitata kyseisissä pykälissä. Vaativan tason palvelujen keskittämistä on suositeltu Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE-hanke) osana kehitetyssä OT-keskustyössä. OT-keskus on kehitteillä oleva verkostomainen monialainen osaamis- ja tukikeskus erityistason vaativia palveluja tarvitseville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Suunnitelmana on, että Suomessa toimisi viisi OT-keskusta ja OT-keskukset tulisivat toimimaan sote-yhteistyöalueilla. Erityistä osaamista edellyttävät ja erityistason lapsi- ja perhepalvelut on nähty tarpeelliseksi keskittää viidelle yhteistyöalueelle sekä yhdistää niihin vahva tieteelliseen tutkimukseen perustuva kehittämistoiminta. Lähde:http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161534/STM_Rap_2019_30_Lasten_nuorten_ja_perheiden_osaamis_ja_tukikeskukset.pdf Eteneminen OT-keskusten perustamisessa on välttämätöntä, jotta vaativia palveluja tarvitseville lapsille ja heidän perheilleen voidaan antaa riittävä tuki.

Järjestämislain 34 § (Sote-maakuntien yhteistyösopimus) perusteluissa viitataan sosiaali- ja terveydenhuollon keskittämisasetuksiin. Sosiaalihuollosta kuitenkin puuttuu terveydenhuoltoa vastaava keskittämisasetus. Sosiaalihuollon keskittämisasetuksen on arvioitu turvaavan tasapainoiset sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet pohjaksi lapsi- ja perhepalvelujen vaativan tason palvelujen kokoamiselle sekä tutkimusperustaiselle toiminnalle, ts. osaamis- ja tukikeskuksille. (Halila ym. 2019) Lähde: Halila, Ritva & Kaukonen, Päivi & Malja, Marjo & Savola, Suvi (toim.) (2019) Lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskukset LAPE-muutosohjelmassa tehdyn valmistelutyön loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2019:30 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161534/STM_Rap_2019_30_Lasten_nuorten_ja_perheiden_osaamis_ja_tukikeskukset.pdf

Sosiaalihuollon osalta lain jatkovalmistelussa tulee arvioida, mitkä lapsi- ja perhepalvelut on tarkoituksenmukaista keskittää, tehdä tarvittavat lakimuutokset sosiaalihuoltolakiin sekä huomioida sosiaalihuollon keskittämisen tarpeet järjestämislaissa sekä säännökohtaisissa perusteluissa. Lasten ja nuorten palveluja keskitettäessä sote-maakunnassa tulisi tehdä aina laaja-alainen lapsivaikutusten arviointi keskittämisen hyödyistä ja haitoista lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiselle. Samanaikaisesti on huolehdittava siitä, että lähipalveluperiaatteen toteutuminen turvataan lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluissa. Niin ikään järjestämislaissa mainittu käsite perus- ja erityistason sosiaalipalvelut edellyttävät lastensuojelun palveluiden osalta täsmentämistä sekä sisällöllistä määrittämistä.

Järjestämislain 34 § tai siihen liittyvät perustelut eivät myöskään ota kantaa yhteistyöstä sopimiseen sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa. Yhteistyö yliopistojen kanssa todetaan perusteluissa. Sosiaalihuollon ja lastensuojelun sosiaalityön tutkimusrakenteita ei esityksessä säännellä tai kuvata millään tavoin. Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusperustaisen toiminnan kannalta on oleellisen tärkeää kuvata perusteluissa sekä linjata lainsäädännöllisesti, miten lastensuojelun käytännön, tutkimuksen ja kehittämisen yhteensovittamista edistetään. Tällä hetkellä sosiaalihuollosta puuttuvat yliopistollisia keskussairaaloita vastaavat toimintayksiköt, joissa yhdistyvät tieteellinen tutkimus ja käytännön työ. Lastensuojelun tutkimukseen liittyy merkittäviä puutteita, jotka haittaavat laadukkaiden lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä. Lastensuojelun ja lastensuojelun sosiaalityön tutkimus on sote-integraation toteutumiselle välttämätöntä. Sote-järjestämislaissa tulee luoda terveydenhuollon ja sosiaalihuollon tasapainoiset tutkimusrakenteet, jotta käytäntö perustuu myös sosiaalihuollossa vahvasti tutkittuun tietoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis-, tutkimus, koulutus- ja

innovaatiotoiminnan rakenne tulisi säännellä sote-lainsäädännössä. (Muuri, 2019.) Lähde: Muuri, Anu (2019) Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen ja kehittämisen rakenteet uudistuvassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä. Selvityshenkilöraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:40.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161579/Rap_40_19_Sosiaali- ja_terveysministeriön_raportteja_ja_muistioita_2019:40

Niin ikään järjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä ei lainsäädännöllisesti tai perusteluissa linjata, vaikka järjestöt ovat olleet kuntien palveluita täydentävänä tahona merkittävä toimija ja julkisen sektorin yhteistyökumppani etenkin vaativan tason palveluissa. Lisäksi toimiva yhdyspinta kuntien sivistystoimeen ja vaativan erityisen tuen alueellisiin kehittämis- ja yhteistyöverkostoihin (VIP-verkostot) on varmistettava lainsäädännössä.

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

10 § Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen

Lisätään joko pykälään tai perustelutekstiin:

Sote-maakunnalla on vastuu perustaa alueelleen perhekeskuksia, joissa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ja moniammatillisen tuen yhteensovittaminen ja neuvonta pääasiallisesti tapahtuu. Perhekeskukset kokoavat sote-maakunnan ja kunnan sekä järjestöjen ja seurakunnan tarjoaman tuen verkostomaisesti yhteen ja helposti lähestyttäväksi.

Perustelut: Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja valtakunnallistaminen ovat keskeisiä toimia lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittamiseksi. On hyvä huomata, että lasten palvelut jakautuvat uudistuksen jälkeen kahden eri organisaation vastuulle: sote-maakunnan ja kunnan. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ja moniammatillisen tuen yhteensovittaminen vaatii pysyvät rakenteet, jota perhekeskustoiminta voi tarjota osana tulevaisuuden sote-keskuksia. Lakiluonnoksen vaikutusarviossa on lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kohdalla mainittu, että sote-maakunnalla on mahdollisuus kehittää perhekeskustoimintaa, mutta velvoittavuus puuttuu. Velvoittavuus tarvitaan, jotta lasten, nuorten ja perheiden palveluja kehitetään ja vahvistetaan yhdenvertaisesti koko maassa.

12 § Edellytykset palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta.

Lisätään 1 momenttiin seuraavasti:

Sote-maakunta voi tuottaa asiakkaalle annettavia sosiaali- ja terveystalv palveluja hankkimalla niitä yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen lakisääteisten ja yhdenvertaisten palvelujen järjestämiseksi sekä tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Hankittavien palvelujen on oltava sisällöltään, laajuudeltaan ja määrälliseltä osuudeltaan sellaisia, että sote-maakunta pystyy huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta myös hankittavien palvelujen **osalta, jollei erikseen toisin säädetä.** Sote-maakunta ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta 1 momentissa tarkoitettuna palveluna: 1) palveluja, joihin sisältyy sote-maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen kuuluvia tehtäviä tai palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä; 2) sosiaalihuoltolain 29 §:ssä tarkoitettua sosiaalipäivystystä; 3) terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettuja kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluja lukuun ottamatta perusterveydenhuollon päivä- ja ilta-aikaista kiireellistä vastaanottoa; eikä 4) terveydenhuoltolain 40 §:ssä tarkoitettua ensihoitopalvelua lukuun ottamatta mainitun lain 40 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdissa tarkoitettuja palveluja, **jollei erikseen toisin säädetä.**

Perustelut: Pykälässä todetaan, että sote-maakunta ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä. 12 §:n perusteluissa on lause: ”Yksityinen palveluntuottaja voisi käyttää hankittavissa palveluissa julkista valtaa vain, jos siitä olisi säädetty muussa laissa erikseen. Esimerkiksi lastensuojelulaissa ja laissa kehitysvammaisten erityishuollosta on säädetty rajoitustoimenpiteistä, joissa julkisen vallan käyttönä pidettävää rajoitustoimivaltaa voidaan käyttää tietyin edellytyksin myös yksityisen palveluntuottajan tuottamissa palveluissa.”

Tämä konstruktio olisi erittäin epäselvä ilman perustelujen lausetta suhteessa esim. LsL 61 §:ään. ”Tämän luvun säännöksiä, jotka koskevat lastensuojelulaitoksen johtajalle tai muulle henkilöstölle annettua rajoitustoimivaltaa, sovelletaan kaikissa 57 §:ssä tarkoitetuissa lastensuojelulaitoksissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteeseen tai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä.” (LsL 61.2 §).

Kyse on niin merkittävästä asiasta, että perustelujen ”säättäminen muussa laissa erikseen” täytyy näkyä pykälätasolla. Muutoin se ei ole riittävän selkeä ja velvoittava. Muutoinkin säännöksen muotoiluun tulee kiinnittää vielä huomiota. Lähtökohtaisesti perustuslaki (124 §) ei edellytä, että julkisen vallan käyttö aina tapahtuisi virkasuhteessa olevien henkilöiden toimesta. Täytyy vain varmistaa perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten täytyminen. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Järjestämisvastuu varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja vapaa-ajan palveluista jää edelleen kunnille. Nämä palvelut muodostavat perheen jälkeen tärkeimmät lasten ja nuorten kasvu ympäristöt. Lapsen oikeuksien kannalta keskeistä on, että sekä maakuntien että kuntien palvelut tukevat lasten hyvinvointia, kehitystä ja kasvua. Lapsen oikeuksien keskeiset periaatteet ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus kehittymiseen, sosiaali- ja terveysoikeudet ja sivistykselliset oikeudet. Palveluiden järjestämisessä on otettava huomioon eri lapsiryhmien ja eri lasten tarpeet (syrjimättömyysperiaate).

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

- kyllä

- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Ei kantaa.

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Ei kantaa.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Tyhjä.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Tyhjä.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen

toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

- Etelä-Savon maakuntaan
- Pohjois-Savon maakuntaan

Ei kantaa.

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin **X**
- ei pääosin

- ei
- ei kantaa

Väliaikaishallinto koostuu yksinomaa viranhaltijoista ilman demokraattista ja osallistavaa elementtiä. Lain jatkovalmistelussa on syytä linjata maakunnallisista ohjausryhmistä sekä eri väestöryhmien osallistamisesta uudistuksen valmistelussa.

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosäätely hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin X

- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Maakunnat lähtevät tekemään sote-uudistusta varsin erilaisista lähtökohdista. Osassa toimitaan jo maakunnallisesti, mutta osassa ei ole vielä tehty muutoksia integraation suuntaan. Toimeenpanossa on keskeistä huomioida, että oikeus sote-palveluihin ei vaarannu missään maakunnassa. Uudistuksen toteuttamiseen on voitava myöntää harkiten lisäaikaa niille sote-maakunnille, joille aikataulu osoittautuu liian haasteelliseksi.

44. Voimaantulolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

7 § Väliaikaishallinto koostuu yksinomaan viranhaltijoista ilman demokraattista ja osallistavaa elementtiä. Lain jatkovalmistelussa on syytä linjata maakunnallisista demokraattisista ohjausryhmistä sekä eri väestöryhmien osallistamisesta uudistuksen valmistelussa.

63 § Maakunnat lähtevät tekemään sote-uudistusta varsin erilaisista lähtökohdista. Osassa toimitaan jo maakunnallisesti, mutta osassa ei ole vielä tehty muutoksia integraation suuntaan. Toimeenpanossa on

keskeistä huomioida, että oikeus sote-palveluihin ei vaarannu missään maakunnassa. Uudistuksen toteuttamiseen on voitava myöntää harkiten lisääikää niille sote-maakunnille, joille aikataulu osoittautuu liian haasteelliseksi.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä **X**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen **sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien** rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin

- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**
-

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen **pelastustoimen tehtävien** rahoituksen määrätymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

- kyllä **X**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sote-maakuntaudistuksen keskeisenä tavoitteena on palvelujen yhdenvertainen saatavuus. Yhdenvertainen rahoitus on keskeinen väline tämän tavoitteen saavuttamisessa. Tästä syystä seitsemän vuoden siirtymäaika rahoituksen tasauksessa on liian pitkä. Mikäli rahoitus on vähenemässä, pitkä siirtymäaika voi olla tarpeen, mutta niiden sote-maakuntien rahoitus, joissa on jo pitkään ollut vajausta, on tarpeen korjata nopeammalla aikajänteellä.

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin

- ei **X**
- ei kantaa

Uudistuksen keskeisenä päämääränä on palvelujen yhdenvertainen saatavuus. Enimmäismuutostasaus estäisi rahoituksen ja siten myös palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen määriteltyjen kriteerien pohjalta. Rajoitin on epäoikeudenmukainen köyhempien maakuntien ihmisten kannalta ja asettaisi heidät pysyvästi heikompaan asemaan rikkaampien maakuntien asukkaisiin verrattuna.

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei
- ei pääosin
- ei kantaa **X**

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

35 § Siirtymätasaus: Korjaustarvetta sekä siirtymätasauksen kestossa että rajoittimessa.

Sote-maakuntaudistuksen keskeisenä tavoitteena on palvelujen yhdenvertainen saatavuus. Yhdenvertainen rahoitus on keskeinen väline tämän tavoitteen saavuttamisessa. Enimmäismuutostasaus estäisi rahoituksen ja siten myös palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen määriteltyjen kriteerien pohjalta. Rajoitin on epäoikeudenmukainen köyhempien maakuntien ihmisten kannalta ja asettaisi heidät pysyvästi heikompaan asemaan rikkaampien maakuntien asukkaisiin verrattuna. Seitsemän vuoden siirtymäaika rahoituksen tasauksessa on liian pitkä. Mikäli rahoitus on vähenemässä, pitkä siirtymäaika voi olla tarpeen, mutta niiden sote-maakuntien rahoitus, joissa on jo pitkään ollut vajausta, on tarpeen korjata nopeammalla aikajänteellä ja tasaisin vuosierin. Viiden vuoden siirtymäaika on riittävä.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Kysymyksiä muista lakiluonnoksista

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtiosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 29 ja 30 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin **X**
- ei
- ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

6 § Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset: Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennallisten kustannusten perushinnat määrätään erikseen seuraaville ikäluokille: 1) 0—5-vuotiaat; 2) 6-vuotiaat; 3) 7—12-vuotiaat; 4) 13—15-vuotiaat; 5) *lisätään* 16-17 vuotiaat ja 6) 18 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat.

Perustelu: Kuntien valtionosuuksien ikäryhmittelyt päättyvät lakiluonnoksessa 16-vuotiaisiin ja sitä vanhempiin. Vanhin lasten ikäluokka olisi siten 13-15-vuotiaat. On lapsenoikeuksien toteutumisen seurantamahdollisuuksien kannalta perusteltua, että ikärajaryhmittelyssä huomioitaisiin kaikki lapset, eli lisättäisiin ikäryhmiin vielä toiseksi viimeinen 16-17 -vuotiaiden ryhmä ja viimeinen ryhmä (18 ->) muodostuisi täysi-ikäisistä kansalaisista. Kansainvälisen ikäryhmittelyn käyttäminen mahdollistaisi myös lapsilähtöisen budjetoinnin toteuttamisen sekä kansallisten ja kansainvälisten vertailujen tekemisen kuntatasolla.

34§ Kotikuntakorvaus: *poistetaan* Muu opetuksen järjestäjä kuin kunta saa 94 prosenttia kotikuntakorvauksista.

Perustelu: Oppilaiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta kotikuntakorvauksen alempi määrä ei ole perusteltu, vaan momentti tulee poistaa. On erityistarpeisten lasten kannalta tärkeää, että oppimisen kolmiportainen tuki voidaan toteuttaa lapsen oppilaitoksessa riippumatta opetuksen järjestäjästä. Tuen toteutumista oppilaille tutussa ympäristössä ei pidä estää leikatulla rahoitustasolla.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Uudistuksessa on varmistettava, että kuntien kyky vastata niiden järjestämisvastuulle jäävistä lasten ja nuorten palveluista ei vaarannu. Keskeistä on turvata riittävät resurssit sekä kuntien että maakuntien toimintaan lasten ja perheiden palveluiden osalta sekä varmistaa, että lasten ja perheiden palveluihin suunnatut resurssit myös käytetään kyseisiin palveluihin.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Tyhjä.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Tyhjä.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Tyhjä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Tyhjä.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Tyhjä.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Tyhjä.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Tyhjä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin

- ei
- ei kantaa **X**

73. Pidätekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Tyhjä.

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Tyhjä.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

- kyllä **X**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä

- kyllä pääosin **X**
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

- kyllä **X**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Suurissa lainsäädäntökokonaisuuksissa, kuten sote- ja maakuntauudistus, lapsivaikutuksia on arvioitava uudistuksen koko valmistelun ajan ja toteutuksen aikana (vaikutusten arvioinnin prosessiluonteisuus). Keskeistä on myös, että lapsivaikutusten osalta tehdään seuranta-arviointia, jotta mahdollisiin lainsäädännön mukanaan tuomiin ongelmiin, voidaan tehokkaasti puuttua.

Lapsivaikutustenarviointi on myös keskeistä tehdä lainsäädäntökokonaisuuden yhteisvaikutukset arvioiden, ei vain eri osa-alueita tarkastellen, kuten lakiluonnoksessa on tehty. On otettava huomioon myös lakimuutosten välilliset vaikutukset lapsiin silloin, kun muutos ei suoraan kohdistu lapsen saamiin palveluihin (esimerkiksi keskittämisen tai aikuisten palvelujen muutokset).

Lakiluonnoksen arvioinnissa ei miltään osin ole kuultu lapsia ja nuoria, mitä voidaan jo pitää arvioinnin heikkoutena. Sote-palvelut ovat lapsille ja lapsiryhmille merkittäviä ja heidän arkeensa merkittävästi vaikuttavia palveluita, tästä syystä lasten ja nuorten kuuleminen lainvalmistelun yhteydessä olisi ollut välttämätöntä.

Esityksessä edellytetään, että sote-maakunnan olisi arvioitava tekemiensä palveluratkaisujen vaikutusta lasten, nuorten ja perheiden palveluihin. LSKL korostaa, että arvioinnin lisäksi tulee huolehtia siitä, että arvioinnin tuloksia hyödynnetään ja niiden perusteella myös kehitetään ja parannetaan lasten ja nuorten palveluita.

Vaikutusten arvioinnissa ja lasten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämisessä on *keskeistä ajantasainen tieto lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja palveluiden vaikuttavuudesta*. Tästä syystä eri väestöryhmien hyvinvoinnin ja terveyden seurantatietojen sekä sosiaali- ja terveyspalveluita koskevan

seuranta- ja arviointitiedon tuottamisen voimavarat THL:ssa on varmistettava (THL:lle annettaisiin esityksessä uusia tehtäviä sote-maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon seurantaan ja arviointivelvollisuuteen liittyen. Tämä on otettava huomioon riittävästi THL:n resursseissa). Ajantasainen, kattavan ja yhdenmukaistettu tiedonkeruun sekä analysointi maakuntatasolla niin toteutuneista palveluista kuin hyvinvointi-indikaattoreista on myös keskeistä palvelujen vaikuttavuuden lisäämisen kannalta.

Lakiluonnoksen vaikutustenarvioinnin heikkoutena voidaan lisäksi pitää sitä, että se luettelee useita myönteisiä vaikutuksia maakuntien mahdollisuuksina, vaikka lakiluonnos ei sinänsä edistä/velvoita asioita suoraan. Vaikutustenarvioinnin laatua ja informaatioarvoa parantaisi kurinalaisempi esitystapa, jossa tuotaisiin esille lakiluonnoksesta johdetut, tietopohjaisesti perustellut vaikutukset ja jätettäisiin mainitsematta ne mahdolliset seurannaisvaikutukset, joita lakiluonnos ei suoraan edistä. Nyt lakiluonnoksesta voi vaikutusarvion perusteella jäädä virheellinen käsitys siitä, mitä lakiluonnoksessa faktisesti esitetään. Erityisesti tämä huomio koskee lapsiin, nuoriin ja perheisiin sekä vammaisiin henkilöihin liittyviä vaikutusarviointeja.

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa **X**

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Tyhjä

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Tyhjä

83. Minkälaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä vaikutuksia järjestämisvastuuseen ja ostopalveluihin liittyvästä täsmentävästä sääntelystä sote-maakunnille aiheutuisi (liittyen esimerkiksi palvelurakenteen muuttumiseen tai palvelutuotannosta aiheutuviin kustannuksiin):

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

84. Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevista sote-maakunnille siirtyvistä hankintasopimuksista saattaisi olla uusien säännösten nojalla mitättömiä. Sote-maakunta olisi velvollinen korvaamaan palveluntuottajille sopimusten mitätöitymisen takia hyödyttömäksi jäävät investoinnit. Minkälaisia vaikutuksia lakisääteisestä mitättömyydestä aiheutuisi sote-maakunnille tai yksityisille palveluntuottajille?

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

- kyllä **X**
- ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

Ei kantaa.

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimukseen yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Ei kantaa.

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

- sote-integraatio **X**
- palvelutarpeen arviointi **X**
- hallinto ja johtaminen
- henkilöstösiirrot

- o talous
- o omaisuusjärjestelyt
- o tietohallinto ja ICT
- o viestintä ja osallisuus X

muuta, mitä?

Uudistuksen viestinnässä ja osallistamisessa on otettava huomioon myös lapsiväestö erityisryhmineen. Lasten on päästävä vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin niin yhteiskunnallisella tasolla kuin henkilökohtaisesti saatavissa palveluissa. Lapsivaikutusten arviointia on tehtävä pitkin uudistuksen etenemistä sen eri vaiheissa. Erityishuomio on kiinnitettävä siihen, että lasten palveluista suurin osa jää edelleen kuntiin, joten kuntien ja maakunnan välinen yhdyspinta on keskeinen lapsiväestön palvelukokonaisuuden kannalta.

Sote-järjestöjen tekemän työn kannalta keskeistä on huolehtia, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tarkoitetut avustukset eivät vaarannu missään vaiheessa uudistuksen toimeenpanoa ja että tehtäväjako hyte-työssä on kuntien ja maakuntien kesken selkeää.

Tarvittavia horisontaalisen yhteistyörakenteita ovat: 1) perhekeskukset, joissa toteutuu asiakasrajapinnan palveluintegraatio (myös siv-sote-järjestöt), 2) maakunnalliset hyte-yhteistyöelimet, joissa järjestöt, kunnat ja maakunta sopivat tehtävajaosta ja luovat yhteistä strategiaa.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen "sote-maakunta" korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Ehdotuksia:

- 1) Hyvinvointialue: Korostaisi alueiden sote-tehtävää kansalaisille ymmärrettävällä tavalla.
- 2) Seutu(kunta), seutuvaltuusto, seutuhallitus (tiivis käsite vähentäisi sanahirviöitä, kun maakuntien nimet ovat usein kaksiosaisia: Päijät-Hämeen seutukunta, Pohjois-Karjalan seutukunta jne. "Seutu" ei terminä rajoita soten lisäksi muiden tehtävien siirtymistä alueen hoidettavaksi pidemmällä tähtäimellä.)

Maakunta jäisi terminä maakuntaliittojen käyttöön.

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Ei kantaa.

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Lakiluonnoksen keskeiset puutteet ja ratkaistavat ongelmat:

Lastensuojelun tutkimusperusteinen kehittäminen

Sote-maakuntien muodostamat viisi yhteistyöaluetta ovat tarkoituksenmukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteensovittamisen, yhteistyön sekä kehittämisen näkökulmasta. Haasteena on, että palveluverkosto on pirstaleinen ja erityisesti kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevia lapsia ja perheitä siirretään palvelusta toiseen eivätkä sosiaali- ja terveystoimet toimi integratiivisesti. Moniammatillinen ja sektorirajojen yli tapahtuva saumaton yhteistyö ovat erityisen tärkeitä vaativimman tason palveluita tarvitsevien lastensuojelun asiakkaiden näkökulmasta.

Vaativan tason palvelujen keskittämistä on suositeltu Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE-hanke) osana kehitetyssä OT-keskustuksessa. OT-keskus on kehitteillä oleva verkostomainen monialainen osaamis- ja tukikeskus erityistason vaativia palveluja tarvitseville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Suunnitelmana on, että Suomessa toimisi viisi OT-keskusta ja OT-keskukset tulisivat toimimaan sote-yhteistyöalueilla. Erityistä osaamista edellyttävät ja erityistason lapsi- ja perhepalvelut on nähty tarpeelliseksi keskittää viidelle yhteistyöalueelle sekä yhdistää niihin vahva tieteelliseen tutkimukseen perustuva kehittämistoiminta. Lähde

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161534/STM_Rap_2019_30_Lasten_nuorten_ ja_perheiden_osaamis_ ja_tukikeskukset.pdf

Järjestämislaissa ei viitata OT-keskustukseen, vaikka työ on toistaiseksi kesken. Lisäksi järjestämislain 33 ja 34 pykälissä ja niihin liittyvissä perusteluissa tuodaan verrattain vähän esiin sosiaalihuollon ja lastensuojelun näkökulmaa. Yhteistyöalueet ja yhteistyösopimus rakentuvat pitkälti terveydenhuollon näkökulmasta, mikä on selkeä puute uudistuksen tavoitteleman sosiaali- ja terveydenhuollon integraation näkökulmasta. Yhteistyöalueisiin liittyvän lainsäädännön ja säännöskohtaisten perusteluiden tulisi huomioida sosiaalihuollon ja lastensuojelun näkökulma yhdenvertaisesti terveydenhuollon näkökulman kanssa.

Sosiaalihuollon ja lastensuojelun sosiaalityön tutkimusrakenteita ei esityksessä säännellä tai kuvata millään tavoin. Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusperustaisen toiminnan kannalta on oleellisen tärkeää linjata lainsäädännöllisesti sekä kuvata perusteluissa, miten lastensuojelun käytännön, tutkimuksen ja kehittämisen yhteensovittamista edistetään. Tällä hetkellä sosiaalihuollosta puuttuvat yliopistollisia keskussairaaloita vastaavat toimintayksiköt, joissa yhdistyvät tieteellinen tutkimus ja käytännön työ. Lastensuojelun tutkimukseen liittyy merkittäviä puutteita, mikä ei edistä laadukkaiden lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä. Lastensuojelun ja lastensuojelun sosiaalityön tutkimus on sote-integraation toteutumiseksi välttämätöntä. Sote-järjestämislaissa tulee luoda terveydenhuollon ja sosiaalihuollon tasapainoiset tutkimusrakenteet, jotta käytäntö perustuu myös sosiaalihuollossa vahvasti tutkittuun tietoon.

Niin ikään järjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä ei lainsäädännöllisesti tai perusteluissa linjata, vaikka järjestöt ovat olleet kuntien palveluita täydentävänä tahona vaativan tason palveluissa merkittävä toimija ja julkisen sektorin yhteistyökumppani. Lisäksi toimiva yhdyspinta kuntien sivistystoimeen ja vaativan erityisen tuen alueellisiin kehittämis- ja yhteistyöverkostoihin (VIP-verkostot) tulisi varmistaa lainsäädännössä.

Sosiaalihuollon keskittämisasetus

Sosiaalihuollosta puuttuu järjestämislain 34 § edellyttämä keskittämisasetus, joka terveydenhuollon osalta on. Sosiaalihuollon osalta on 1) arvioitava, mitkä lapsi- ja perhepalvelut on tarkoituksenmukaista keskittää, 2) tehdä tarvittavat lakimuutokset sosiaalihuoltolakiin sekä 3) huomioida sosiaalihuollon keskittämisen tarpeet järjestämislaissa sekä säännöskohtaisissa perusteluissa. Lasten ja nuorten palveluja keskitettäessä sote-maakunnassa tulisi tehdä aina laaja-alainen lapsivaikutusten arviointi keskittämisen hyödyistä ja haitoista lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseksi. Samanaikaisesti on huolehdittava siitä, että lähipalveluperiaatteen toteutuminen turvataan lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystoimissa. Niin ikään järjestämislaissa mainittu käsite perus- ja erityistason sosiaalipalvelut edellyttävät lastensuojelun palveluiden osalta täsmentämistä sekä sisällöllistä määrittämistä.

Erityistason palveluiden turvaamiseksi muodostetut yhteistoiminta-alueet

Pidämme pitää tärkeänä, että vammaisten lasten palvelut turvataan ensi sijassa lähipalveluina, tarvittaessa vahvistettuina lähipalveluina. LSKL pitää kannatettavana ja tärkeänä, että jokaisella yhteistoiminta-alueella olisi vammaisuuden kysymyksiin keskittyvä osaamis- ja resurssikeskus, jolla olisi konsultoiva ja lähipalveluita tukeva rooli ja rakenne. Keskeistä on, että osaamis- ja resurssikeskuksilla on kiinteä yhteistyö ja riittävät resurssit toimia yhteistyössä lähipalveluiden kanssa myös lasten asioissa ja palvelu- ja konsultointipolut lähipalveluihin ovat kunnossa ja toimivia. Myös lasten ja nuorten erityistason mielenterveyspalvelut on turvattava koko maassa osana sote-maakuntaudistuksessa muodostuvia yhteistoiminta-alueita.

Ostopalvelut

Lastensuojelun sijaishuollon näkökulmasta ostopalvelujen hankintaan lakiluonnoksessa asetetut esteet eivät ole tarkoituksen mukaisia ja realistisia. Lakiesitykseen 12§ on tarpeen lisätä maininta, että ostopalveluista voidaan säätää toisin erillislainsäädännössä. Lapsen edun toteutumisen kannalta erityisen tärkeää on varmistua siitä, että palvelujen hankintaa ohjaa ensisijaisesti palvelun laatu eikä hinta. Huolta on esitetty siitä, että lastensuojelupalveluiden kilpailutuksessa ja hankinnassa hinta ohjaa toisinaan enemmän palvelun hankintaa kuin laadulliset tekijät (Laakso, Riitta 2013. Mistä koti huostaanotetulle lapselle? Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö). Laissa ja säännöskohtaisissa perusteluissa olisikin tarpeen korostaa laatutekijöitä yhä vahvemmin palvelun hankinnassa. Vaatimuksissa olisi perusteltua edellyttää lisäksi palvelun vaikuttavuuden arviointia.

Palveluintegraatio

Lakiluonnoksen merkittävänä heikkoutena näemme, että uudistus on sisällöltään pitkälti rakenteellinen ja hallinnollinen. Asiakasohjaus ja palvelujen yhteensovittaminen toteutuisi luontevasti asiakassuunnitelman avulla, jota ei ole huomioitu lakiluonnoksessa. Palvelujen vaikuttava ja yksilöllinen yhteensovittaminen on välttämätöntä etenkin lasten, nuorten ja perheiden sekä paljon palveluja tarvitsevien aikuisten tuen kannalta. Lakiluonnoksen kirjaus ei ole riittävä, vaan velvoittavuutta on lisättävä kirjaamalla lakiin asiakassuunnitelman laatiminen. Omatyöntekijä tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ovat tärkeitä tahoja palveluiden koordinoinnissa asiakkaalle eheäksi kokonaisuudeksi, ja näihin viitataan sote-järjestämislaissa ja sen säännöskohtaisissa perusteluissa. Työntekijätasolla ei kuitenkaan voida ratkaista sellaisia rakenteellisia ongelmia, jotka liittyvät esimerkiksi eri sektoreiden toimintalogiikkaan. Moniammatillisten perhekeskusten sekä OT-keskusten sisällyttäminen velvoittavina sote-järjestämislakiin onkin välttämätöntä palveluintegraation toteuttamiseksi lasten, nuorten ja perheiden palveluissa.

Valvonta

Lastensuojelun sijaishuollon valvonnan kokonaisuudessaan on todettu kaipaavan kansallista selkeyttämistä. Erityisesti sijaishuollon laitospalveluiden valvonnassa on todettu kansallista järjestelmän selkiyttämisen tarvetta, sillä valvonnan tehtävissä toimii samanaikaisesti useita laillisuusvalvojia sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden valvojia. Toisaalta myös nykyiset valvontaresurssit on todettu niukaksi niin Aluehallintovirastoissa kuin kunnissa. (Hoikkala ym. 2017) Lähde: Hoikkala, Susanna & Kojo, Raija & Tervo, Jaana & Aaltonen, Teija (2017) Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli. Kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 19/2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132271/URN_ISBN_978-952-302-855-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisut koskien sijaishuoltoa osoittavat, että sijaishuollossa esiintyy toisinaan lapsen oikeuksien sekä lainsäädännön vastaisia toimintatapoja. Ne myös osoittavat, ettei omavalvonta yksin ole riittävä keino turvaamaan lapsen oikeuksien ja edun mukaista lastensuojelun palvelua. Yhteiskunnan turvautuessa viimesijaiseen lastensuojelun keinoon, huostaanottoon, tulee varmistua siitä, että lapsen saama huolenpito on laadukasta, eikä järjestelmätasolla lasta uudelleen traumatisoivaa. Oleellista laadukkaana lastensuojelun varmistamisessa on osaltaan tehokas ohjaus- ja valvonta. Valvontaan liittyvät rakenteelliset sekä resurssipuutteet heikentävät merkittäväällä tavalla lasten oikeusturvan toteutumisen sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisen lapsen oikeuden suojeluun ja huolenpitoon.

Valvontaa tulee kokonaisuudessaan selkiyttää kansallisella tasolla, myös alihankinnan osalta. Yksityisen palveluntuottajan ja maakunnan roolien valvonta- ja ohjausvastuissa on oltava riittävän selkeästi kuvattuna lainsäädännön tasolla. Toimiva ja selkeä lastensuojelupalveluiden valvonta edellyttää kansallista kehittämistyötä niin sisällöllisesti kuin lainsäädännöllisesti ja valvontaan liittyvien resurssien turvaamista.

Rahoituksen yhdenvertaisuus

Uudistuksen keskeisenä päämääränä on palvelujen yhdenvertainen saatavuus. Enimmäismuutostasaus estäisi rahoituksen ja siten myös palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen määriteltyjen kriteerien pohjalta. Rajoitin on epäoikeudenmukainen köyhempien maakuntien ihmisten kannalta ja asettaisi heidät pysyvästi heikompaan asemaan rikkaampien maakuntien asukkaisiin verrattuna. Seitsemän vuoden siirtymäaika rahoituksen tasauksessa on myös liian pitkä. Mikäli rahoitus on vähenemässä, pitkä siirtymäaika voi olla tarpeen, mutta niiden sote-maakuntien rahoitus, joissa on jo pitkään ollut vajausta, on tarpeen korjata nopeammalla aikajänteellä.

Opiskeluhoolto

Lähtökohtana on oltava, että oppilashuollon palvelut järjestetään siten, että ne tapahtuvat koulujen ja toisen asteen oppilaitosten arkiympäristössä. Tämä on sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen oppilashuoltotyön onnistumisen edellytys. Oppilashuollon palvelujen ammattilaisten tulee muiden aikuisten ohella olla helposti lähestyttäviä koulussa. Uudistuksen yhteydessä on vastattava nykyisiin ongelmiin opiskeluhoollon järjestämisessä (esim. THL 54/2019, THL 55/2019, THL 26/2020). Opiskeluhoollon palvelujen laadussa ja saatavuudessa on edelleen isoja alueellisia ja oppilaitoskohtaisia eroja, vaikka vuonna 2014 voimaan tulleella oppilas- ja opiskelijahuoltolailla (1287/2013) on ollut myönteinen vaikutus. Tavoitetta ennaltaehkäisevän opiskeluhoollon vahvistamisesta ei ole saavutettu ja opiskeluhoollon palveluiden toteutumisessa erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta on puutteita. Opiskeluhoollon eri toimijoiden välinen yhteistyö ei ole selkeytynyt, vaikka tätä pidettiin lain keskeisenä tavoitteena. Oppilashuollon mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantamiseksi on psykologeille ja kuraattoreille annettava valtakunnallinen henkilöstömitoitussuositus samaan tapaan kuin koululääkäreiden ja kouluterveydenhoitajien kohdalla on jo toimittu.

Kouluterveydenhuollon henkilöstömitoituksesta on laadittu valtakunnalliset suositukset, jotka on julkaistu Kouluterveydenhuollon laatusuosituksessa (2004, STM ja Kuntaliitto).

Kuraattoreiden työn kuvaan esitetään huomattavia muutoksia. Kuraattorien työnkuvan painottuminen yksilötyöhön ei ole kannatettava muutos, sillä se olisi ristiriidassa viimeaikaisen kehitystyön kanssa, jossa painopistettä on siirretty nimenomaan oppilas- ja opiskelijahuollon yhteisölliseen työhön, jonka tarve ei ole vähentynyt. Kuraattorina voi työskennellä soveltuvalla korkeakoulututkinnolla myös ilman sosiaalityöntekijän pätevyyttä. Lakiluonnoksen mukaan kuraattorien toimenkuva muuttuisi palvelutarpeen arviointien ja päätösten tekijäksi, mikä on ristiriidassa sen kanssa, mitä palvelutarpeen arvioinnista tekevän henkilön pätevyyksistä säädetään sosiaalihoitolaissa. Se myös muuttaisi kuraattorien tehtävän ennaltaehkäisevästä työstä korjaavaan työhön. Riskinä on, että kaksoisroolin vuoksi estyy kuraattorien mahdollisuus tehdä ennaltaehkäisevää työtä. Kuraattorien ja koulupsykologien työ päivittäisessä perusopetuslain mukaisessa oppimisen tukemisessa on

keskeinen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (7 §) mukaan kuraattorien tehtävänä on antaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta. Myös tietosuojakysymykset, mikäli kuraattorit siirtyvät sote-maakunnan alaisuuteen, on ratkaistava yksilönoikeuksia kunnioittavalla tavalla.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Hakari Kari
Sosiaali- ja terveysministeriö

Ihatsu Jan
STM